

„... HOGY ÁLTALUK LEGYEN JOBB!”

NEMZETI IFJÚSÁGI STRATÉGIA
2008-2023

TARTALOM

1.	BEVEZETŐ	3
1.1.	A STRATÉGIA SZÜKSÉGESSÉGE	3
1.2.	A STRATÉGIA ELŐKÉSZÍTÉSE.....	4
1.3.	A STRATÉGIA SZERKEZETE	5
2.	NEMZETI IFJÚSÁGI STRATÉGIA	6
2.1.	VÍZIÓ	6
2.2.	A STRATÉGIA ÁTFOGÓ CÉLJA	6
2.3.	A STRATÉGIA HORIZONTÁLIS CÉLJAI	6
2.4.	A STRATÉGIA CÉLRENDSZERE.....	8
2.5.	A STRATÉGIA SPECIFIKUS CÉLJAI	9
2.5.1.	GYERMEKVÁLLALÁS, CSALÁD.....	9
2.5.2.	ÖNÁLLÓ EGZISZTENCIA	12
2.5.3.	ESÉLYEGYENLŐSÉG, SZOLIDARITÁS	14
2.5.4.	TANULÁS ÉS KÖRNYEZETE	16
2.5.5.	KULTÚRA, FOGYASZTÁS.....	19
2.5.6.	TUDATOSSÁG ÉS TÁRSADALMI INTEGRÁCIÓ	21
2.5.7.	CIVIL TÁRSADALOM.	25
2.5.8.	ERŐFORRÁSOK ÉS FELTÉTELEK.....	27
2.5.9.	IFJÚSÁGÜGY, IFJÚSÁGI SZAKMA, IFJÚSÁGI MUNKA	28
3.	KAPCSOLÓDÁS SZAKPOLITIKAI STRATÉGIÁKKAL	31
4.	HELYZETELEMZÉS	33
4.1.	AZ IFJÚSÁG ÉLETHELYZETE	33
4.1.1.	DEMOGRÁFIAI HELYZET, CSALÁD, TÁRSADALMI FENNTARTHATÓSÁG, HOSSZÚ TÁVÚ HATÁSOK	33
4.1.2.	OKTATÁS, KÉPZÉS, TEHETSÉGGONDOZÁS, TÁRSADALMI MOBILITÁS	34
4.1.3.	FOGLALKOZTATOTTSÁG, MUNKAERŐPIACI-HELYZET	34
4.1.4.	MARGINALIZÁLÓDÁS, KIREKESZTETTSÉG	35
4.1.5.	FOGYASZTÁS, GAZDASÁGI HELYZET, KULTÚRA, MÉDIA, INFOKOMMUNIKÁCIÓ.....	36
4.1.6.	IFJÚSÁG ÉS EGÉSZSÉG (EGÉSZSÉGI ÁLLAPOT, ÉLETMINŐSÉG, EGÉSZSÉGTUDATOSSÁG).....	36
4.1.7.	IFJÚSÁG ÉS BŰNÖZÉS, DEVIANCIÁK	37
4.1.8.	KÖZÖSSÉG, RÉSZVÉTEL, KÖZÉLET	37
4.1.9.	FÖLDRAJZI MOBILITÁS, MIGRÁCIÓ.....	38
4.2.	AZ IFJÚSÁGI KÖZFELADATOK ÉS ELLÁTÁSUK HELYZETE	38
4.2.1.	JOGSZABÁLYI KÖRNYEZET	38
4.2.2.	ÁLLAMI, REGIONÁLIS, HELYI SZINTŰ IFJÚSÁGI FELADATOK, INTÉZMÉNYRENDSZER.....	38
4.2.3.	ELJÁRÁSOK, ADMINISZTRÁCIÓ, TRANSPARENCIA	39
4.2.4.	PÁRBESZÉD, ÉRDEKEGYEZTETÉS, CIVIL FORRÁSBEVONÁS, EGYÜTTMŰKÖDÉS.....	40
4.2.5.	IFJÚSÁGKUTATÁS	40
4.2.6.	IFJÚSÁGI CÉLÚ KÖLTSÉGVETÉSI FORRÁSOK.....	41
4.3.	AZ IFJÚSÁGI SZAKMA – A CIVIL IFJÚSÁGI SZEGMENS.....	41
4.3.1.	SZAKMAI STRUKTÚRÁK, KÉPZÉS	41
4.3.2.	CIVIL IFJÚSÁG- SZERVEZETEK, (RÉSZVÉTEL, SZOLGÁLTATÁSOK, ÖNKÉNTESEK, ÉRDEKKÉPVISELET)	42
4.3.3.	IFJÚSÁGI CÉLÚ NEM ÁLLAMI FORRÁSOK	43
5.	SWOT + T ANALÍZIS	44
5.1.	TRENDEK:.....	44
5.2.	SWOT	44

1. BEVEZETŐ

Az öregedő társadalom, az elhúzódó tanulói, a tanulmányokat folytató fiatalok megnövekedett aránya, ezzel együtt az aktív dolgozó fiatalok arányának csökkenése, az ifjúság oktatás, munkaerőpiac és szabadidő tekintetében fennálló sebezhetősége, az intézményi rendszerbe vetett bizalom megrendülése, a határozott elfordulás az aktív alkotó közéleti részvételtől 2001-ben arra ösztönözte az Európai Unió tagállamait, hogy újrafogalmazzák az ifjúsággal kapcsolatos kormányzati cselekvéseket az Ifjúsági Fehér Könyvben.

Magyarországon is körvonalazódnak látszanak azok a folyamatok, amelyek a rendszerváltás időszakának értékbizonytalanságai után a helyzetet felmérve és értékelve egy korszerű, modern és progresszív ifjúságpolitikai lépésváltást igényelnek.

Hazánkban az ifjúságot egy folyamatos, innovatív, korszerű tudással rendelkező erőforrásnak tekintjük, amely képes a társadalom megújítására, az aktív szerepvállalásra. Mint önálló, döntésképes egyénekre tekintünk az ifjúsági korosztályok tagjaira, a jövő alakítóira, lehetőséget ajánlva képességeik kibontakoztatásához. Nem kizárva persze azokat, akiknek konkrét védelemre, segítségre van szükségük, mivel a hagyományos szocializációs rendszerek nem teljesen töltik be azt a funkciót, hogy képesek legyenek ezt a korosztályt a társadalomba integrálni.

A 2006-os kormányprogram ifjúságra vonatkozó vállalása kimondja: *A Kormány feladata, hogy elősegítse a fiatalok társadalmi integrációját. Ennek érdekében alkotja meg a Nemzeti Ifjúsági Programot, amely a tanulás, a munkavállalás, az otthonteremtés és a családalapítás területein egyenlő esélyeket kíván teremteni a fiatalok számára a sikeres felnőtté váláshoz.* A program megalkotása stratégia nélkül is lehetséges lenne, azonban a Nemzeti Ifjúsági Stratégia, mint keret, lehetőséget ad arra, hogy kormányzati ciklusokon átívelő célokkal és irányokkal lehessen tervezni rövidebb időtávra, a Nemzeti Ifjúsági Program(ka)t eszközként használva a stratégia céljainak eléréséhez.

A stratégia célcsoportja – annak kiterjesztő értelmezésével - a kortárs csoport megjelenésétől a másokért való felelősségvállalásig terjed. Jelenleg a magyar lakosság több mint 27 %-a sorolható az ifjúsági korosztályokhoz, ami nagyjából megfelel az európai átlagnak¹.

1.1. A STRATÉGIA SZÜKSÉGESSÉGE

A magyar ifjúságkutatói elemzések tapasztalatai megegyeznek az Európában mért fő tendenciákkal az érintettek változékony csoportot alkotnak, egyre később lesznek a munkaerőpiac szereplői, és később alapítanak családot; váltogatják a munkával és a tanulással töltött időszakokat; és mindenekfelett egyéni életútjaik sokkal változatosabbak, mint ezelőtt valaha. Az iskolának, az egyetemnek, a munkahelynek és a társadalmi környezetnek nincs már olyan integráló szerepe, mint korábban. A fiatalok életük során egyre később válnak teljesen önállóvá.

Mindez tükröződik az ifjúság életérzésében: a lét bizonytalanná válásában, a jelenlegi döntéshozó rendszerekbe vetett bizalom elvesztésében, a közélet vagy az ifjúsági szervezetekben való hagyományos részvételi formák iránt érzett elégedetlenségben. Némelyikük úgy érzi, saját gondjai nem mindig kapnak helyet az idősebb korosztályok által, idősebb korosztályok számára kidolgozott közpolitikai irányelvekben. Némelyek a közönyben és az individualizmusban keresnek menedéket, míg mások az önkifejezés szélsőséges, esetenként a demokratizmus határait súroló megnyilvánulásait választották. A többség szeretne hatással lenni a közös ügyekre, csak ennek még nem találta meg a megfelelő kifejezési módjait.

¹ Ez az időhorizont a kb. 8-12 évesektől a kb. 25-30 évesekig tartozókat érti az ifjúsági korosztályok tagjai közé. A társadalomban jelentkező tendenciákból és a szakmai dilemmákból következik, hogy az ifjúsági szemléletben szükséges az egyszerű életkori lehatárolásnál nagyobb szabadságfokot adni az egyén sajátosságából eredeztethető megközelítéseknek, az életkortól független mérlegelésnek is. Az életkori szakaszolások, noha tudományos eljárásokkal igazolt elméleti alapot jelentenek, nem írják felül azt az ifjúságügyre olyannyira jellemző elvet, amely az egyént egyszerinek és megismételhetetlennek tekint, aki társadalmi helyzete és biológiai lényének fejlődése okán is csak jelzőrendszer-jelleggel, csak fenntartásokkal szorítható kategóriákba.

Ennek ellenére a korosztályok tagjainak sok mondanivalója van; hiszen pontosan ők azok az emberek, akikre elsődlegesen hatnak a gazdasági változások, a demográfiai egyensúly kibillenése, a globalizáció, vagy a kulturális diverzitás. Azt várjuk tőlük, hogy újfajta társadalmi kapcsolatokat alakítsanak ki, megtalálják a szolidaritás új kifejezési formáit, és a különbözőségekkel való együttélésnek olyan új módzatait hozzák létre, ami tartalmasabbá teszi életüket – miközben újabb bizonytalanságokkal kell szembenézniük.

A bonyolultabb társadalmi és gazdasági körülmények közepette az érintettek bizonyos területeken kevésbé képesek a fennálló helyzethez való alkalmazkodásra, más témákban pedig messze meghaladják elődeik teljesítményét. A nemzeti ifjúságpolitikai irányvonalak megteremtőinek feladata, hogy megkönnyítsék ezt a folyamatot azáltal, hogy társadalminkban valódi, felelősségteljes szerepet adnak nekik.

Az államnak *felelőssége* van abban, hogy polgárainak társadalomba történő beilleszkedése sikeres legyen, valamint, hogy alkotmányban rögzített jogaikkal élni tudjanak. Az ifjúsági korosztályok esetében e felelősség speciális intézkedéseket és figyelmet követel meg. Az államnak továbbá *érdeke*, hogy a felnövekvő korosztályok ismerjék és elfogadják azokat a társadalmi normákat, amelyekben élünk, s hogy maguk is képesek legyenek azok átörökítésére. Az érintett korosztályok élete a felnőtté válás folyamatában egységes és oszthatatlan, nem kezelhető szakterületenként², ezért a politikumnak szektorokat átívelő koncepcióval kell rendelkeznie a felnövekvő nemzedékekkel kapcsolatos teendőiről. A Nemzeti Ifjúsági Stratégia az ifjúsági korosztályokkal kapcsolatos állami felelősség összefoglalása, megtestesülése.

1.2. A STRATÉGIA ELŐKÉSZÍTÉSE

2007 szeptemberében a kormányzati munkamegosztásban az ifjúságügyért felelős minisztérium arra kért fel egy szakemberekből álló csoportot, hogy dolgozza ki a nemzeti ifjúsági stratégia egy lehetséges vázlatát.

A kormányzati megbízás egy olyan dokumentum elkészítéséről szólt, melyet az európai szakirodalom komplex megközelítésnek, integrált ifjúságpolitikának hív. Ez a megközelítés a gyakorlatban azt jelenti, hogy a munka az ifjúság élethelyzetét befolyásoló szakpolitikáinként elemzi az ifjúság helyzetét, feltárja az őket körbevevő társadalmi kontextust, és az ágazati logikából adódóan összegzi az ágazatok - ifjúsággal kapcsolatos - teendőit, továbbá, mint ifjúsági szakágazati problémakört, a demokráciatanulás és a szocializációs konfliktusok lehetséges megoldásait.

A munka során felhasznált dokumentumok nemcsak a hazai ágazati stratégiák és az EU tagországok ifjúságpolitikai dokumentumai voltak, hanem az Európa Tanács, az Európai Unió ifjúságpolitikai iránymutatásai, továbbá a II. Nemzeti Fejlesztési Terv és kapcsolódó dokumentumai is. Az esetekben leírtak értelemszerűen hatással vannak a jelen tanulmányban alkalmazott megközelítésekre, a szerkezetre és tartalomra egyaránt.

Az alkalmazott megközelítés fejlesztési típusú, a megoldási javaslatok az ifjúságra, mint lehetséges erőforrásra tekintenek. Így nem az ellátási formák, nem a juttatások állnak középpontjában, hanem a lehetséges egyéni, közösségi fejlesztések. A munka megfelel az Európa Tanács elvárásainak, amelyek a tényalapú ifjúságpolitika megalkotására hívják fel a tagállamokat. Ebből következően a feltüntetett intézkedések nem különböző társadalompolitikai felfogások mentén szerveződnek. Ez a megközelítés lehetőséget ad, a különböző társadalompolitikai célkitűzések érvényesítésére a rövidebb programozási periódusok esetében - a nemzeti ifjúsági programokban.

A szerkesztési mód lehetővé teszi, hogy az ifjúságkutatás, a szakpolitikai célkitűzések és az ifjúsági intézkedések/szolgáltatások dinamikus kölcsönhatásban álljanak egymással és egyben kényszerítő erejű is, hogy a javasolt intézkedések valamilyen mérhető kimenetet eredményezzenek.

A stratégiában használt fogalmak pontos magyarázata a Nemzeti Ifjúsági Információs és Dokumentációs Adattárban található meg.

A stratégia időintervalluma 15 év.

A tervezés módszertanában különös hangsúllyal szerepel a nyilvánosság biztosítása és a folyamat egészének, valamint az elért eredményeknek az értékelése:

² Az állam „látja” őket, ha iskolában vannak – de nem látja őket, ha mellette vagy kívül; látja őket, ha akut betegek – de nem látja őket, amikor az egészségüket kockáztatják; látja őket, ha munkanélküliek lettek, de nem látja, amikor munkavállalási képességeik hiányában csődöt mondanak; befogadja őket, ha segítségre szorulnak és erről az illetékesek jelzést kapnak – de nem „törődik” velük, ha jelzés hiányában nem kerülnek kapcsolatba a rendszerrel stb.

A nyilvánosság biztosítása kapcsán fontos cél annak a tájékoztatási és tudatosítási kommunikációs mechanizmusnak a kialakítása, amely alkalmas arra, hogy az ifjúsági stratégia célkitűzéseinek végrehajtása során a kapcsolódó intézkedések sajátosságainak megfelelő folyamatokról, valamint a megvalósuló intézkedések kézzelfogható eredményeiről átlátható tájékoztatást adjon. Az ifjúsági korosztályok speciális helyzetére tekintettel a stratégia kommunikációjának, egyeztetésének megtervezésekor kiemelt figyelemmel kell lenni a szervezethez nem kötődő fiatalok elérésére, véleményalkotási lehetőségük biztosítására. Ennek megfelelően a fő feladatok:

- A célcsoportok figyelmének felhívása a feladatokra és lehetőségekre, az intézményi rendszer működésére, a célkitűzések végrehajtásának mikéntjére.
- Az EU és a magyar állam támogatásával megvalósuló projektek esetében a támogatható fejlesztési projektek sajátosságainak, jellemzőinek – projektciklus menedzsment, esélyegyenlőség és a fenntartható fejlődés - közismertté tételére.
- Az ifjúsági intézményrendszer felügyelete alá tartozó intézkedések és projektek szolgáltató típusú kommunikációjára.
- Marketing-kommunikációs tevékenységek tervezésére és végrehajtására.

A nyilvánossággal kapcsolatos tevékenységet az értékelési folyamathoz igazodva meghatározott rendszerességgel, de legalább két évente egy alkalommal felül kell vizsgálni.

- A Nemzeti Ifjúsági Stratégia megvalósulásának értékeléséhez az adatok gyűjtését az ifjúságügyért felelős tárca által kijelölt szervezet végzi. A Nemzeti Ifjúsági Stratégia célindikátorainak időszakos teljesülését rendszeres nagymintás ifjúságkutatások és ifjúsági célú statisztikai adatgyűjtés útján kell biztosítani. Az adatokból levont következtetések értékelését:
 - az Országgyűlés illetékes bizottsága,
 - az illetékes minisztérium,
 - a Nemzeti Ifjúsági Tanács,
 - a stratégia elkészítésével megbízott szakmai testület végzi.

Az értékelést meghatározott rendszerességgel, de legalább két évente egy alkalommal el kell készíteni, ehhez forrásokat kell rendelni, ezzel együtt el kell végezni a célok és intézkedések felülvizsgálatát (gördülő tervezés).

1.3. A STRATÉGIA SZERKEZETE

A dokumentum átfogó, horizontális és specifikus célokat, valamint ezekhez kapcsolódó intézkedéseket határoz meg. Az intézkedések végrehajtásának módját, sorrendjét, felelőseit a stratégiához kapcsolódó, Kormány által elfogadandó mindenkor rövid távú Nemzeti Ifjúsági Program kell, hogy tartalmazzák. A stratégia végrehajtásában a kormányzati, önkormányzati és piaci aktorok mellett jelentős szerepet vállalhat a non-profit szektor.

A Nemzeti Ifjúsági Stratégia ideológiamentességre törekszik, kerülve a pártok társadalompolitikai felfogásból adódó nézetkülönbségek megjelenítését. A dokumentum célokat fogalmaz meg, de a célokhoz vezető út kijelölését meghagyja az aktuális kormány mozgásterének. Mindemelllett a stratégia nem értéksemleges, hiszen hangsúlyosan kezel olyan témákat (pl. család, prevenció, szociális biztonság) amelyek a gyerekek, serdülők, fiatalok élethelyzete, sikeressége szempontjából kiemelkedő jelentőségűek.

2. NEMZETI IFJÚSÁGI STRATÉGIA

A Nemzeti Ifjúsági Stratégia tizenöt éves időtávban fogalmazza meg az ifjúsági korosztályokkal kapcsolatos társadalmi célokat és az ezekhez kapcsolódó állami koordinációt igénylő feladatokat.

2.1. VÍZIÓ

A stratégia céljai és intézkedései segítenek abban, hogy hazánk ifjúsága a demokratikus értékek ismerete és elismerése mellett jogaival tudatosan élő, a társadalomba zökkenőmentesen beilleszkedő, s azt innovatív szemlélettel folyamatosan megújító erőforrásként biztosítsa saját maga és közössége boldogulását, érvényesülését. A tudásalapú társadalom versenyképessé tétele fontos célként jelenik meg számára, s az ehhez szükséges oktatási, képzési igényeit területi, szociális és egészségügyi helyzetétől függetlenül kielégítheti. A gyerekek, serdülők, fiatalok szűkebb és interkulturális közösségeikben befogadó, toleráns attitűddel vesznek részt; nemzeti és európai identitásuk egyaránt segíti őket a fenntartható, békés társadalom építésében. A környezet- és egészségtudatos magatartásformákat, kulturális értékek iránti elkötelezettséget, valamint a legkorszerűbb technikák és technológiák alkalmazásában való jártasságot mind az idősebb generációk irányába, mind pedig saját gyermekeik irányába hatékonyan közvetíteni tudják. A fiatalok értéknek és a sikeres élet részének tekintik a családot és a gyermekvállalást; aktívan készülnek a szülői szerepre.

2.2. A STRATÉGIA ÁTFOGÓ CÉLJA

2.2.1. Az ifjúságban rejlő erőforrások kibontásának és a korosztályok társadalmi integrációjának elősegítése.

Az ifjúságra erőforrásként tekintő stratégia céljainak és intézkedéseinek olyan társadalmi környezetet kell megteremteniük, amely segíti, támogatja, ösztönzi a korosztályhoz tartozókat egyéni és közösségi célú tevékenységeikben. Képessé kell tennünk az ifjúsági korosztályok tagjait arra, hogy a bennük lévő tehetséget, tudást, képességet a saját maguk, nemzetük, és Európa számára kamatoztathassák. Az állam kiemelt felelőssége, hogy zökkenőmentessé tegye a beilleszkedést a felnőtt társadalomba, s hogy az ezt segítő intézményeit, szolgáltatásait a korosztályi szükségleteknek megfelelően működtesse.

2.3. A STRATÉGIA HORIZONTÁLIS CÉLJAI

2.3.1. Az esélyegyenlőség elősegítése - Ifjúsági csoportok és ifjak kirekesztettségének és kisodródásának megakadályozása.

A stratégia konkrét tevékenységeinek meghatározásakor minden egyes esetben külön szempontként kell megvizsgálni az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítását. Minden tevékenység, szolgáltatás, intézmény megtervezésekor tekintettel kell lenni a hátrányos helyzetben lévők speciális szükségleteire. A horizontális megközelítés mellett természetesen szükséges és elengedhetetlen specifikus célok meghatározása is.

2.3.2. Az európaiság és a magyarság megélése - Az Európai Unió és az Európa Tanács által deklarált társadalom és ifjúságpolitikai érték- és célrendszer megjelenítése az ifjúságpolitikai cselekvésekben, valamint a magyarországi, és a határon túl élő magyar fiatalok közötti kapcsolat fejlesztése, kulturális hagyományaink átörökítése a jövő nemzedékekre.

A stratégia konkrét tevékenységeinek meghatározásakor minden egyes esetben külön szempontként kell megvizsgálni az esetlegesen létező európai sztemderdek alkalmazásának szükségességét, illetve adaptálásuk lehetőségét. A nemzeti ifjúságpolitika célokat össze kell hangolni az Európa Tanács, és az Európai Unió döntéshozatali és együttműködési fórumai által deklarált célokkal, értékekkel. Minden tevékenységnél vizsgálni szükséges, hogy segíthet-e az ifjúsági korosztályokhoz tartozók európai tudatának fejlesztésében, illetve hogy az adott nemzeti kezdeményezés mennyiben gazdagíthatja az európai közösség értékeit. A stratégia konkrét

tevékenységeinek meghatározásakor minden egyes esetben külön szempontként kell megvizsgálni a határainkon túl élő magyar fiatalokra gyakorolt hatásokat is. Törekedni kell arra, hogy a releváns intézkedések hatékonyan erősítsék a magyarországi és a határon túli fiatalok közötti kapcsolatok kiépülését, megerősítését. Kiemelt cél, hogy a határon túli fiatalok számára segítséget nyújtsunk magyarságuk megéléséhez.

2.3.3. Az élhető környezet - A fenntartható társadalom szempontrendszerének érvényesítése.

A stratégia konkrét tevékenységeinek meghatározásakor minden egyes esetben külön szempontként kell megvizsgálni a környezeti, a gazdasági és a társadalmi fenntarthatóság biztosítását.

2.4. A STRATÉGIA CÉLRENDSZERE

Az ifjúságban rejlő erőforrások kibontásának és a korosztályok társadalmi integrációjának elősegítése

Az ifjúsági korosztályok sikeres társadalmi integrációjához szükséges környezet fejlesztése

Az ifjúsági szakma és a ifjúsági civil szervezetek munkájának elősegítése

Az ifjúsági korosztályok és közösségeik érvényesülésének elősegítése

A gyermekvállaláshoz és gyermekneveléshez szükséges társadalmi, gazdasági, mentális feltételek erősítése, a családi környezet kialakulásának és biztonságának segítése

A fiatalok munkavállalásának és önálló egzisztenciateremtésének elősegítése

A kirekesztés, a kirekesztettség és a marginalizáció esélyeinek csökkentése

Az ifjúsági szolgáltató szervezetek feladatellátásában való részvételéhez szükséges feltételek megteremtése, az ifjúsági szervezetek és a korosztály tagjai tapasztalatainak bevonása, az ifjúság sajátos szempontrendszerének megjelenítése az állami döntéshozatalban.

Átlátható, ellenőrizhető és hatékony ifjúsági forráselosztási rendszer kialakítása és működtetése

Az ifjúságpolitika jogi, igazgatási és intézményi feltételrendszerének korszerűsítése, a gyermek és ifjúsági jogok állami érvényesítésének erősítése, az ifjúsági szakma képzési portfóliójának és életpályamodeljének kidolgozása

Tanulás és környezete. Versenyképes tudás biztosítása és az önálló élethez szükséges kompetenciák fejlesztése

A kulturális fogyasztás és a kultúrában való részvétel színvonalának javítása, a területi különbségek csökkentése, az info-kommunikációs ellátottság javítása, az interkulturális környezetben való helytállás, együttműködés segítése

Az ifjúsági korosztályok társadalmi és egyéni felelősségének, tudatosságának (aktív állampolgárság, egészség, fenntartható fejlődés stb.) fejlesztése, integrációjuk segítése, közösségeik támogatása

Az élhető környezet - A fenntartható társadalom szempontrendszerének érvényesítése.

Az európaiság és a magyarság megélése - Az Európai Unió és az Európa Tanács által deklarált társadalom és Ifjúságpolitikai érték- és célrendszer megjelenítése az ifjúságpolitikai cselekvésekben, valamint a magyarországi, és a határon túl élő magyar fiatalok közötti kapcsolat fejlesztése; kulturális hagyományaink átörökítése a jövő nemzedékekre.

Az esélyegyenlőség elősegítése - Ifjúsági csoportok és ifjak kirekesztettségének és kisodródásának megakadályozása.

2.5. A STRATÉGIA SPECIFIKUS CÉLJAI

2.5.1. **Gyermekvállalás, család** - A gyermekvállaláshoz szükséges társadalmi, gazdasági, mentális feltételek erősítése az ifjúság körében, a családi környezet kialakulásának és biztonságának segítése

A családi környezet meghatározó közege a szocializációnak. A családnélküliség megelőzése a legfontosabb feladat: a gyermekterhességek megelőzésével és a gyermekek családban nevelkedésének elősegítésével (családban tartás, családsegítés, családgondozás és családtámogatás, örökbefogadás).

A gyermekvállalási szándék fenntartása illetve fokozása érdekében olyan környezetet kell teremteni, melyben a családalapítás és a szakmai karrier összeegyeztethető a fiatal szülők számára, s amelyben ezáltal a szülők által kívánt gyermekek megszülethetnek. A szakértői segítségnyújtás komplex és integrált rendszerét kell elérhetővé tenni a kisebb településeken élők számára, ezzel biztosítva a korai fejlesztés lehetőségét a kisgyermekes családok számára. A szegregáció megakadályozása érdekében ösztönözni kell a hátrányos helyzetűek óvodai elhelyezésben való érdekelttségét. A védőnői hálózatot képessé kell készíteni ifjúságsegítői feladatok elvégzésére, hogy a fiatal anyák életkorukból fakadó szükségleteiknek megfelelő szakmai támogatást kaphassanak.

A születésszám csökkenése mellett – ahogyan azt a helyzetelemzés is bemutatja – átalakulnak az együttélés formái. A házasságok, és különösen az élettársi kapcsolatok gyakran nem elég erősek ahhoz, hogy a kívánt gyerekek megszülessenek. Növekvő számban tapasztalható, hogy a gyermekek egyszülős családokban nőnek fel: a gyermekvállalással járó természetes nehézségek kezeléséhez, feldolgozásához szakértő segítséget kell biztosítani a fiatal szülők számára. Segíteni kell az egyedülállók gyermeknevelését, és képessé kell tenni a szolgáltató rendszert a gyermekek napközbeni felügyeletének megfelelő színvonalú biztosításán túl a leányanyák és a bántalmazottak átmeneti támogatására is. Az egészségtudatosság növelésével és terjesztésével kell segíteni a meddő párok számának csökkentését, miközben a rászorulóknak számára biztosítani kell a lombikprogramban való részvétel lehetőségét. A várandósággal, a szüléssel és a csecsemőgondozással kapcsolatos magas színvonalú egészségügyi szolgáltatásokat elérhetővé kell tenni mindenki számára, biztosítani kell a szülés és születés biztonságát minden anyának és gyermeknek. Olyan munkaerő-piaci szabályozókra van szükség, amelyek segítik a gyermekek, különösen a nők atipikus foglalkoztatásának terjedését, a család és a munkahely összeegyeztethetőségét. Külön figyelmet kell fordítani a gyermeket vállaló nők életpálya- és karriertervezési lehetőségeinek biztosítására. Meg kell könnyíteni és rugalmasabbá kell tenni az örökbefogadás intézményét.

A gyerekszegénység mértékén és arányán változtatni kell. Szükséges, hogy egy generáció alatt jelentősen csökkenjen a gyermekek és családjaik szegénységének aránya. Fel kell számolni a gyermeki kirekesztés és mélyszegénység szélsőséges formáit. Át kell alakítani azokat a mechanizmusokat és intézményeket, amelyek ma újratemelik a szegénységet és kirekesztést. Biztosítani kell az egészséges életfeltételeket kora gyermekkortól kezdve, biztosítani kell a korai életkorban kezdődő fejlesztéssel a képességek jobb kibontakozását. Jelentősen csökkenteni kell a ma sorsdöntő regionális és etnikai egyenlőtlenségeket. Elő kell segíteni, hogy a gyermekek biztonságos környezetben nevelődjenek, hogy az életesélyeket romboló devianciák előfordulása csökkenjen. Lehetővé kell tenni a hátrányos helyzetben lévő gyerekgenerációknak a társadalmi mobilitást.

2.5.1.1. Kapcsolódó célindikátorok

Indikátor	Célérték ³			
	2013	2018	2023	Adatforrás
• Egy főre jutó tervezett gyermekek száma a fiatalok körében	+ 0,2	+ 0,3	+ 0,5	Ifjúság 20xx
• Anyagi megfontolásból a kívánnál kevesebb gyermeket vállalók aránya	- 2%	- 4%	- 5%	KSH
• Anyagi okokból modern fogamzásgátló eszközöket nem	-2%	-4%	-6%	ESKI

3 Az indikátorok kumulatív értékek.

használó fiatalok aránya				
• Lombikprogram segítségével született gyermekek száma	+ 10%	+ 15%	+ 20%	ESKI
• Meddőséggel küzdő párok aránya	-1%	-3%	-5%	ESKI
• A család és munkahely összeegyeztetését nehéznek ítélik aránya	- 2%	- 5%	- 8%	?
• A 0-5 éves korú gyermekek számára biztosított napközbeni ellátást nyújtó (bölcsőde, óvoda, stb.) férőhelyek aránya	+ 3%	+ 6%	+ 10%	KSH
• Az örökbefogadott gyermekek számának növekedése	+3%	+5%	+ 7%	KSH
• Kétszülős háztartásban élő gyermekek aránya az összes gyermekhez képest	+ 0,5%	+ 1%	+ 2%	KSH
• Családsegítő szolgáltatásban részesített személyek száma a potenciális igénybevevők arányában	+ 10%	+ 12%	+ 15%	KSH, SZMM
• Családban élő gyerekek száma az összes gyermekhez képest	+ 0,5%	+ 3%	+ 5%	KSH, SZMM

2.5.1.2. Kapcsolódó intézkedések

- A családtervezési kompetenciák és a fiatal felnőttek szülői kompetenciáinak megalapozásához szükséges oktatási programcsomag fejlesztése és a formális, valamint a nem formális oktatásban történő adaptáció elősegítése, és ilyen jellegű szolgáltatások elterjesztése.
- Gyermeknevelés melletti munkavállalási lehetőségek fejlesztése, ösztönzése; a részmunkaidős illetve az atipikus foglalkoztatási formák elterjedésének segítése.
- Gyermeknevelési támogatásban részesülő, otthon maradó nőket motiválni szükséges a munkaerő-piaci pozíciójukat segítő képzésekben való részvétellel.
- Esélyegyenlőséget elősegítő, szükség esetén esélykiegyenlítő jellegű gyermeknevelési támogatási rendszer kidolgozása és működtetése a gyerekek számára és a család anyagi-jövedelmi helyzetére való tekintettel.
- A gyermekek napközbeni ellátását biztosító férőhelyek számának növelése (bölcsőde, óvoda, alternatív napközbeni szolgáltatások).
- A gyermekneveléshez kapcsolódó állami támogatások rendszerén keresztül ösztönözni kell a fiatal szülőket a gyermekgondozással kapcsolatos feladatok megosztására (nemek és generációk).
- Olyan gyermekgondozási támogatási rendszert kell kialakítani, amely a munkáltatót nem teszi ellenérdekeltté a gyermekvállalást tervező nők foglalkoztatásában.
- A munkavállalók családi életét erőteljesebben figyelembe vevő vállalati kultúra, felelősségvállalás ösztönzése.
- Távoltartást biztosító jogszabályi, eljárási és intézményi feltételek megteremtése.
- A családsegítő szolgáltatások szakmai protokolljainak fejlesztése, új családsegítő szolgáltatások adaptálása, beindítása.
- A családnélküliség megelőzése érdekében új szakmai standardok kidolgozása együttműködésben a már meglévő családsegítői intézményi hálózattal.
- Családsegítő szakemberek felkészítése speciális ifjúságsegítési feladatokra.
- A gyermekvédelmi ellátórendszer továbbfejlesztése a veszélyeztetettek, valamint a gondoskodásból kikerülők sikeresebb társadalmi integrációja érdekében.
- A családon belüli erőszak elleni hatékonyabb fellépés ösztönzése, tudatosítása minden érintett számára.
- A gyermekvállalással összefüggő, és a házasság-család életében bekövetkező krízishelyzetekben minden célcsoport számára elérhető szolgáltatásokat kell teremteni (helyi szükségletekre épülő családsegítő szolgálatok, krízisellátó központok, jogi segítségnyújtó irodák elérhetőbbé tétele, a szolgáltatásaik bővítése és azok népszerűsítése, ezen intézmények nyitottabbá tétele).
- A jelenlegi töredékére kell csökkenteni a gyermekek és családjaik szegénységének arányát, és ezzel

egyidejűleg közelednie kell egymáshoz a gyermekek továbbtanulási esélyeinek, életkilátásainak.

- Radikálisan enyhíteni kell a gyermeki kirekesztés, szegregálás és mélyszegénység szélsőséges formáit, csökkenteni kell az életesélyeket romboló devianciák előfordulását.
- Alapvetően át kell alakítani azon intézmények és szolgáltatások működését és szemléletét, amelyek ma hozzájárulnak a szegénység és kirekesztés újratermelődéséhez.
- Át kell tekinteni a gyermekszegénységgel kapcsolatos szociális támogatok pénzügyi, illetve természetbeni biztosításának lehetőségeit, arányait.
- A roma és egyéb kisebbségek helyzetének érzékelhető javítása, szegregáltságuk, kirekesztettségük enyhítése.
- A fogyatékossgal élő gyerekek és családjuk helyzetének javítása, szükségleteik érzékenyebb figyelembevételével, jobb kielégítése.
- A rossz helyzetű települések, térségek hátrányainak, kirekesztettségének csökkentése.
- A gyermekeket is szolgáló közösségi rendszerek javítása (iskola, egészségügy, pénzügyi ellátások, közösségi terek, stb.)
- Szükséges a tájékoztatás hatékonyságának a javítása, az információk sokkal eredményesebb különösen azokhoz, akik szegénységük miatt hátrányt szenvednek e téren.

Fejlesztendő kompetenciák: Szociális és állampolgári kompetenciák

2.5.2. **Önálló Egzisztencia** - A fiatalok munkavállalásának, otthonteremtésének elősegítése

Az önálló egzisztencia-teremtés legfontosabb elemei a munkapiacra való belépés és helytállás, az önálló otthon megteremtése és a családalapítás. Az elkövetkező időszakban legalább a felére szükséges mérsékelni az első munkahelyet nem találó fiatalok számát és a munkahely-keresés időtartamát jelentősen le kell rövidíteni, ennek érdekében erősíteni szükséges a képzési és a munkaerő-piaci szereplők közötti kapcsolatot, javítani kell a képző intézmények eredményességének mérési lehetőségein, és biztosítani kell a pályaválasztáshoz szükséges legfontosabb információkat. A korai munkatapasztalatok megszerzése érdekében be kell vezetni egy olyan validációs rendszert, amely tartalmazza mindazon civil, közösségi aktivitásokat és az ezek által megszerzhető kompetenciákat, amelyekre a fiatalok önkéntes munkájuk, közösségi tevékenységeik által szert tehetnek (pl.: YouthPass, EuroPass). Ösztönözni kell a munkaadókat arra, hogy a munkatapasztalatokkal nem rendelkező fiatalokat speciális munkakörökben alkalmazzanak. Tájékoztatással, az információs lehetőségek bővítésével és nagy felületek teremtésével el kell érni, hogy a fiatalok naprakész információkkal rendelkezzenek az álláslehetőségekről és azokról a végzettségekről, képesítésekről, amelyek további megszerzésével munkába lépésük esélyei javulhatnak. A statisztikai adatszolgáltatás körét ki kell terjeszteni az európai munkapiaccal kapcsolatos mozgások mérésére.

Az önálló lakáskörülmények megteremtésében állami eszközökkel kell segíteni a kedvezőtlen anyagi helyzetben lévő fiatalokat. Növelni kell a mobilitást elősegítő lakásprogramok arányát.

A fiatalok számára a vállalkozóvá válás egy módja az önállóvá válásnak, a rugalmas életforma elérésének, a karrier elindításának, az újító ötletek alkalmazásának és ezáltal az egész társadalom gazdasági és szociális fejlődéséhez való hozzájárulásnak. A fiatalok körében az oktatás és az informális tanulás lehetőségeit kihasználva növelni kell a vállalkozó szellemet.

A munkaidő csökkenetés, a rugalmas munkaidő eszköz lehet a munkaerő-piaci integráció segítésére. A diákmunka-vállalás jelenlegi rendszerét fejleszteni kellene annak érdekében, hogy alkalmas legyen a munkaszocializáció elérésére; a bizonytalan jogszabályi háttér és gyakorlat felülvizsgálatra szorul. Külön programnak kell segítenie a munkaerőpiacról kiszorult fiatalok reintegrációját, átképzéssel, új típusú érdekeltségi rendszer kialakításával (mind a munkáltató, mind a munkavállaló oldalán).

2.5.2.1. Kapcsolódó célindikátorok

Indikátor	Célérték			Adatforrás
	2013	2018	2023	
• Fiatal korosztályok aktivitási rátája	+3%	+7%	+10%	KSH
• Pályakezdő álláskeresők száma	- 3%	- 7%	- 10 %	KSH
• Diploma megszerzése és elhelyezkedés közötti napok száma	- 15%	- 20%	- 30%	Ifjúság 20xx
• Szülőktől független háztartásban élő fiatalok aránya az ifjúsági korosztályokban	+ 5%	+ 8%	+10%	Ifjúság 20xx
• Fiatalok által indított vállalkozások száma	+12%	+16%	+ 20%	KSH

2.5.2.2. Kapcsolódó intézkedések

- Az állami lakástámogatási rendszer átalakításakor kiemelt prioritásként szükséges kezelni az első önálló lakást megszerezni szándékozó, kedvezőtlen anyagi helyzetben lévő és/vagy hátrányos helyzetű fiatalok érdekeit.
- Egyéni készségek, kompetenciák, és ambíciók elemzésén alapuló, a képzések munkaerő-piaci sikerességét objektíven feltáró hatékony pályaeorientációs tanácsadó rendszer kiépítése szükséges a professzionális ifjúsági szolgáltatóknál, a közoktatásban, a felsőoktatásban és a felnőttképzésben.
- Ösztönözni kell a fiatalokat a munkatapasztalat és a munkavállalási kompetenciák megszerzésére.
- Ösztönözni kell azon pedagógiai módszerek elterjesztését a közoktatásban, amelyek a tanterv

részeként lehetővé teszik munkatapasztalat-szerzést.

- Formális és nem formális képzés segítségével segíteni kell a másodgenerációs munkanélküliség veszélyében érintett fiatalokat a munkakultúra elsajátításában.
- Ösztönözni kell a fiatalok részmunkaidős és atipikus foglalkoztatási formákban való foglalkoztatását; növelni kell a munkaadók érdekeltségét a pályakezdők alkalmazásában.
- A munkaerő-piaci alkalmazkodóképesség növelése érdekében, a képzés szerkezetének átalakításával párhuzamosan ifjúságsegítő szakembereknek be kell kapcsolódniuk a pályaválasztás rendszerének továbbfejlesztésével, megújításával és működtetésével járó feladatokba.
- A kereslethez nem igazodó képzések számának csökkentése, megszüntetése; a szakképzés presztízsének növelése.
- Az aktív munkaerő-piaci politikák vonatkozásában, a foglalkozási és munkaerő-piaci információk közvetítésében szükséges az ifjúsági intézményrendszerek kapcsolódása azon szolgáltatások kialakításához, működtetéséhez, amelyek a pályakezdő fiatalok elhelyezkedését segítik.
- A fogyatékkal élő fiatalok esélyegyenlőségének elősegítése a munkaerőpiac területén
- Biztosítani kell az informális és a nem formális úton szerzett ismeretek validációját, valamint a munkatapasztalat elismertetésének rendszerét a formális oktatásban, illetve a munkavállalásban.
- Segíteni kell a fiatal pályakezdők külföldi munkatapasztalat-szerzését; ösztönözni kell a külföldön munkát vállaló fiatalok hazatérését.
- A statisztikai adatszolgáltatás körét ki kell terjeszteni az európai munkapiaccal kapcsolatos mozgások mérésére.
- Támogatni kell, hogy az egységes állami állás lehetőségeket tartalmazó adatbázis legyen nyitott a versenyszektor, illetve valamennyi fiatal számára.
- Gondoskodni kell a fiatalok speciális szükségleteihez alkalmazkodó munkajogi ismeretek oktatásáról, terjesztéséről és megismertetéséről.
- Ösztönözni kell a fiatalok önállósodását segítő otthoneremtési programokat.

Fejlesztendő kompetenciák: Digitális kompetencia, Szociális és állampolgári kompetenciák, Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia

2.5.3. Esélyegyenlőség, szolidaritás - a kirekesztés, a kirekesztettség, marginalizáció esélyeinek csökkentése

Elérendő cél, hogy az ifjúsági korosztályok tagjai cselekvően utasítsák el a hátrányos megkülönböztetés valamennyi formáját az Alkotmányban és az ENSZ Emberi Jogi Egyezményében foglaltak szellemében. Az ifjúsági, illetve a gyermekvédelmi és szociális szolgáltatásokat demokratizálni szükséges: az ifjúságot be kell vonni az élethelyzetükre hatással lévő intézményi döntések meghozatalába. Csökkenteni kell a területi különbségekből fakadó szegregációt, azaz a leszakadó térségekben élők kirekesztettségét.

Az iskolai reform leglényegesebb elemei az esélykülönbségek csökkentése, a méltányosság és a hatékonyság. A halmozottan hátrányos helyzetű és roma tanulók iskolai sikeressége érdekében elsődleges cél az oktatási szegregáció visszaszorítása, valamint az iskolai fokozatokon belüli lemorzsolódás csökkentése, továbbtanulási eredményeik javítása, a korai iskolaelhagyók iskolarendszerű képzésbe történő visszavezetése. Cél továbbá a sajátos nevelési igényű gyermekek befogadó oktatásának, iskolai integrációjának megteremtése és támogatása, képzésüknek a többségi iskolarendszeren belüli megoldása. Törekedni kell az egyéni tanulási utakat támogató gyakorlat, és az azt segítő módszerek elterjesztésére. Különösen fontosak az egyéni tanulási utak, a kivételes képességűek, és a tanulási problémákkal küzdők, így az alapfokú oktatást funkcionális analfabétaként befejezők esetében.

2.5.3.1. Kapcsolódó célindikátorok

Indikátor	Célérték			Adatforrás
	2013	2018	2023	
• A szegénységben élő gyerekek, serdülők, fiatalok aránya	- 2%	- 4%	- 8%	KSH
• Az előítéletesen gondolkodó fiatalok aránya az ifjúsági korosztályokban	-5%	-8%	-15%	Ifjúság 20xx
• Egészségügyi szűrőprogramok által elért aránya az ifjúsági korcsoportokban	+ 20%	+ 30%	+ 40%	Ifjúság 20xx
• Az érintett korosztályokba tartozó hátrányos helyzetűek részvételével szervezett integrált programokba bevont gyerekek, serdülők, fiatalok száma	+ 15%	+ 20%	+ 25%	Ifjúság 20xx
• A korosztályhoz tartozók aktív részvételére épülő ifjúsági és szociális szolgáltatók aránya az összes intézményhez képest	+ 20%	+40%	+80%	SZMM

2.5.3.2. Kapcsolódó intézkedések

- Kisebbségekkel, marginalizálódott társadalmi csoportokkal kapcsolatos pozitív attitűd fejlesztése az érintett korosztályok körében.
- Ifjúsági közösségi tevékenységeket és önkéntes projekteket (önkéntességet, közösségi tevékenységeket, a közösségi tanulást, továbbá az önszerveződő ifjúsági csoportok és hálózatok szerveződését) támogató és koordináló intézményi- és szolgáltató rendszer kialakítása, a már meglévő intézményhálózat kapacitásainak bővítése, fejlesztése.
- Ifjúsági és szociális szolgáltatók működési szabályrendszerének kiegészítése az érintett fiatalok aktív részvételét biztosító mechanizmusok biztosításával.
- Fogyatékossgal élő gyermekek, serdülők, fiatalok szüleinek, családtagjainak mentálhigiénés támogatása.
- Az oktatási rendszerben jelenlévő negatív, szegregációt erősítő szelektációs mechanizmusok visszaszorítása (integrációs törekvések szakmai és anyagi támogatása, szegregációs törekvések büntetése).
- A területi szegregációt mérséklő adminisztratív és fejlesztő intézkedések alkalmazása a közoktatásban.
- Az oktatási rendszer területi különbségeit mérséklő „helyben megtartó” programokat kell indítani hátrányos helyzetű térségekben.

- Az oktatási rendszerből idő előtt kimaradtak iskolarendszerű képzésbe való visszavezetéséhez rugalmas, egyénre szabott tanulási utakat kínáló „új esély” és „második esély” típusú programok elterjesztése, valamint olyan új lehetőségek megteremtése, amelyek foglalkoztatás-kompatibilisek.
- Az iskola nélküli településeken közösségi ifjúsági szolgáltatások, s azok keretében lemorzsolódást megelőző programok biztosítása.
- A tanulás és információkeresés technikája elsajátításának támogatása – önálló tanulás képességének fejlesztése a formális és a nem formális képzések keretei között.
- A sajátos nevelési igényű tanulók többségi iskolarendszeren belüli oktatását, iskolai integrálását segítő pedagógia-fejlesztések, módszertani szolgáltatások nyújtása és azok gyakorlati megvalósításának támogatása, az integráltan / inkluzívan oktató intézmények körének szélesítése.

Fejlesztendő kompetenciák: Hatékony önálló tanulás, Szociális és állampolgári kompetenciák,

2.5.4. **Tanulás és környezete** - Versenyképes tudás biztosítása és az önálló élethez szükséges kompetenciák fejlesztése

Magyarországon túl sok társadalmi és gazdasági akadály áll a tanulás útjába. Az oktatás és képzés minőségének javítása elsőként azt kell, hogy jelentse, hogy nyitott és folyamatos hozzáférést biztosítunk az élethosszig tartó és az élet minden területére kiterjedő tanuláshoz.

Az iskolai oktatás jelenlegi minőségét és hatékonyságát nem szabad elfogadni, tekintve, hogy az összes európai és Európán kívüli összehasonlításban mind a közoktatás, mind a felsőoktatás eredményei lehangolóak. Az iskolák és az oktatási struktúrák nem elég demokratikusak, nem ösztönzik kellőképpen a részvételt és nem biztosítanak elegendő tanulási lehetőséget. Az oktatási intézményeknek nyitottnak kell lenniük a társadalom valós gazdasági és szociális helyzetére, követeléseire. A fenntartható társadalmi és gazdasági fejlődés eléréséhez hazánknak tudással felszerelt polgárokra van szüksége.

A közoktatásban növelni kell az önálló, magyar és idegen nyelvű info-kommunikációs ismeretszerzést igénylő probléma-centrikus megközelítést és a projektszerű oktatási elemek számát a tanulni tanulás és az egész életen át tartó tanulás megalapozása érdekében. A projektszerű elemek kidolgozásába és végrehajtásába be kell vonni a gazdasági élet szereplőit. Törekedni kell a több tantárgyat és tudományterületet átfogó oktatási elemek bővítésére, az alkalmazható és versenyképes tudás elsajátítása érdekében. Külön időt kell szánni, és külön módszereket kell kidolgozni a konfliktuskezelő képességek fejlesztésére az iskolákban. Egy sokkal tanulóközpontúbb megközelítésre van szükség, szorosabb tanár-diák kapcsolatra, növelni kell a korosztályok részvételét az oktatási ügyekben, valamint dinamikus és alkalmazkodóképes oktatási intézményeket kell fejleszteni. Az iskoláknak meg kell könnyíteniük diákjaik részvételét saját oktatásuk formálásában.

A szakképzési rendszer gyökeres átalakítására van szükség, figyelembe véve a munkaerőpiaci igényeit. Vissza kell állítani a szakmunka becsületét. Kiemelt figyelmet kell fordítani a szakképzés népszerűsítésére a továbbtanuló fiatalok környezetében. Piacorientált, a szegregációt mérséklő szemléletet kell érvényesíteni. A szakiskolák humán-, társadalom- és természettudományos oktatásában a sikeres EU példák alapján a képességekre koncentráló, új, integrált oktatási módszereket kell adaptálni. Program kell az iskolákban az egyénre szabott fejlesztést lehetővé tevő pedagógiai kultúra és eszközrendszer differenciált, de a területi egyenlőtlenségeket oldó elterjesztésére. A vállalkozásokat ösztönző újabb érdekeltségi eszközök alkalmazása szükséges annak érdekében, hogy rendszeresen fogadjanak szakmai gyakorlatra szakképzésben résztvevő tanulókat (a szakképzés különböző szintjeiről), és aztán pályakezdőként alkalmazzák is őket. A szakiskolai infrastruktúra állapota jelentős fejlesztéseket igényel. Kiemelt figyelmet kell fordítani az érettségit követő szakképző évfolyamokról történő lemorzsolódás csökkentésére és az érettségit követő szakképzésben való részvétel ösztönzésére. Ki kell dolgozni egy egységes keretrendszert, amely biztosítja a szakképzésben elsajátított készségek és képességek átláthatóságát; a felsőoktatásban alkalmazott rendszerhez hasonlóan a szakképzés területén is létre kell hozni a kredit-rendszert, európai és nemzeti szintű közös kritériumokat és alapelveket kell kidolgozni a szakképzés minőségének biztosítására.

A felsőoktatásban figyelemmel kell kísérni az oktatás minőségének alakulását, különösen a BSc, BA szakokon, programokat kell kidolgozni a többlet-lehetőségeket igénylő, tehetséges hallgatók igényeinek kielégítésére. Meg kell teremteni az iskolarendszeren belüli és kívüli (döntően civil bázisú) tehetséggondozás összekapcsolt lehetőségét. A felsőoktatás minőségi kontrollját erősíteni kell, melynek fontos szereplője egy újraértelmezett, képviseleti jellegében megerősödött hallgatói rendszer.

Felül kell vizsgálni az egyetemi hatékonyságcsökkentő elemeket és pontosítani, specifikálni kell az irányítási rendszert a minőség és a munkaerő-piaci összehangolás érdekében.

Ki kell dolgozni a nem formális és informális tanulás elfogadásának közös alapelveit; ki kell alakítani a karrier-tanácsadást a pályorientációs tevékenység és az egész életen át tartó tanulás tervezésének fejlesztése érdekében. Az informális tanulás és a nem formális képzés eszközeivel lehetőséget kell teremteni hallgatói közösségek létrehozására és egyben tartására. A köz- és felsőoktatás nyelvtanításában több teret és eszközt

kell teremteni a beszélt nyelv gyakorlására. A foglalkoztathatósághoz szükséges kompetenciák elsajátítását biztosítani és ösztönözni kell nem csak az iskolarendszerű szakképzésben, hanem a felnőttképzésben is.

Támogatni kell a magyarországi és a határon túli magyar oktatási intézmények közötti kapcsolatok fejlesztését. Az iskolák segítségével elő kell mozdítani az ifjúsági korosztályok tagjainak és közösségeik közötti kapcsolatok fejlődését.

2.5.4.1. Kapcsolódó célindikátorok

Indikátor	Célérték			
	2013	2018	2023	Adatforrás
• Az OECD PISA felmérés olvasási-szövegértési skáláján legalább 3-as minősítést elérő 15 éves tanulók aránya	50%	55%	60%	OECD
• Egyéni tanulási szükségleteket figyelembe vevő képzési terv alapján oktatott gyermekek aránya az iskolákban	15%	25%	35%	OH
• Műszaki és természettudományos felsőfokú képzettséggel rendelkezők aránya a végzős hallgatók arányában	22%	25%	30%	OKM
• Tehetség gondozási programban részt vevők száma	60.000	80.000	100.000	Ifjúság 20xx
• Az iskola befejezése és a szakképzettség megszerzése előtti, ún. korai iskolaelhagyás aránya (különösen a középfokú oktatásban)	- 3%	- 6%	- 8%	OKM
• A sajátos nevelési igényű tanulókat integráltan oktató intézmények aránya	+ 5%	+ 7%	+ 9%	OKM
• EuroPass és YouthPass elismerések száma	+3%	+8%	+15%	OKM, SZMM

2.5.4.2. Kapcsolódó intézkedések

- Biztosítani kell a tudatos pályaválasztáshoz nélkülözhetetlen pályakövetési adatok gyűjtését és publikálását, valamint a felsőoktatási intézmények teljesítményének összehasonlíthatóságát.
- Új – az egyénre szabott fejlesztést lehetővé tevő – oktatási/nevelési módszerek adaptálása, elterjesztése tanárok felkészítése, tanárképzés megújítása – sikeres nemzetközi példák alapján.
- A közoktatásban az önálló – magyar és idegen nyelvű – info-kommunikációs ismeretszerzést igénylő probléma-centrikus megközelítés erősítése és a projektszerű oktatási elemek számának növelése; a tanulni tanulás és az egész életen át tartó tanulás megalapozása, az alkalmazható és versenyképes tudás elsajátítása érdekében.
- Szükséges a nem formális pedagógia módszereinek megismertetése, elsajátításának segítése az érintettekkel hivatásszerűen foglalkozó szakemberek körében (pedagógusok, szociális szakemberek, közösségfejlesztők, művelődésszervezők, stb.), így képzések és továbbképzések támogatása.
- Ösztönözni kell a közoktatási intézmények fenntartóit, hogy a többféle pedagógiai program közötti választás lehetőségét megteremtsék a szülők, illetve a tanulók számára.
- Ösztönözni kell az iskola és a szülők közötti kapcsolat fejlesztésére irányuló kezdeményezéseket.
- A serdülők, fiatalok rendszeres, pályaeorientációt segítő készségfelmérésének megszervezése és lebonyolítása, a mérés-értékelés eredménye alapján személyre szabott tanácsadó szolgáltatás biztosítása.
- Tehetséggondozó programok támogatása, tehetséggondozási szolgáltatások, tehetséggondozó szolgálat kiterjesztése, megerősítése; a már meglévő tehetséggondozási kezdeményezések továbbfejlesztése, kibővítése. Iskolai és iskolán kívüli tehetséggondozás feltételrendszerének fejlesztése.
- A köz- és felsőoktatás nyelvoktatásában több teret és eszközt kell teremteni a beszélt nyelv gyakorlására. A közoktatásban minél korábban el kell kezdeni a nyelvoktatást. A felsőoktatásban vagy a bemeneti vagy a kimeneti követelményeknél biztosítani kell, hogy adott képzéshez kapcsolódó idegen nyelvi kompetenciákkal a végzettek rendelkezzenek.
- A kiemelkedő tanáregyéniségek megbecsülését és pedagógiai képességeik hasznosulását differenciált bérezésükkel, és az adminisztratív – nem tanári jellegű – munkák alóli (pl. őket segítő asszisztensek alkalmazásával) mentesítésükkel is elő kell segíteni.

- Szükséges a szakképzés fejlesztése és piaci igényekhez való igazítása.
- Népszerűsíteni kell a szakképzést a továbbtanuló fiatalok környezetében.
- Diákklubokat, közösségi tereket kell létrehozni, internet hozzáféréssel, kulturális és közösségteremtő programokkal.
- A diáksport lehetőségeit bővíteni kell.
- A tanárképzés színvonalát és presztizsét növelni kell, a képzést modernizálni, a pályakalmasságot felvételi kritériummá téve. A pedagógusképzésnek ki kell terjednie a készségfejlesztés, egészségnevelés és társadalmi szocializáció témaköreire is.
- Át kell alakítani a hallgatói érdekképviseleti rendszert, a diákjóléti szolgáltatások nyújtásán kívül méginkább alkalmassá kell tenni a hatékonyabb érdekképviseleti és demokráciagyakorlási feladatok ellátására.
- Szükséges az iskola szocializációs szerepének újragondolása, ennek megfelelő feladatok meghatározása.
- Kiemelt feladat a gyermekek társas és érzelmi kompetenciájának fokozása, mint valamennyi gyermek számára elengedhetetlenül szükséges készségfejlesztés, jelenjenek meg a tantervi célok között.
- Ösztönözni kell a magyarországi pedagógiai fejlesztések, jó gyakorlatok határon túli magyar nyelvű oktatási intézményekben történő elterjesztését, alkalmazását.
- Támogatni kell a magyarországi és határon túli magyar oktatási intézmények közötti szakmai, módszertani, szabadidős kapcsolatok kiépítését, fejlesztését.

Fejlesztendő kompetenciák: Idegen nyelvi kommunikáció, Matematikai, természettudományi és technológiai kompetenciák, Digitális kompetencia, Hatékony önálló tanulás, Szociális és állampolgári kompetenciák

2.5.5. Kultúra, fogyasztás - A kulturális fogyasztás és a kultúrában való részvétel színvonalának javítása, a területi különbségek csökkentése, az info-kommunikációs ellátottság javítása, az interkulturális környezetben való helytállás, együttműködés segítése

Az érintettek kulturális fogyasztási lehetőségeinek növelése érdekében a meglévő, a lakóhely által meghatározott területi különbségeket csökkenteni kell. Növelni kell az info-kommunikációs ellátottságot. Mindenütt gazdagítani kell a szabadidő eltöltésének lehetőségét annak érdekében, hogy a korosztályok értékrendszere, szocializációjuk és alapvető kompetenciáik fejlesztése kevésbé függjön a család és a lakóhely által meghatározott életminőségtől. A kulturális javakhoz való hozzáférés lehetőségében jelentkező különbségeket csökkenteni kell (az egyre nagyobbra nyíló kulturális ollót zárni kell). Az ifjak kultúrafogyasztását alapvetően meghatározó passzív befogadói-fogyasztói magatartást az aktív részvételi attitűd irányába kell mozdítani. A gyerekek, serdülők, fiatalok kulturális tevékenységeken keresztüli tanulása fontos eszköz azon szociális készségek megszerzésében, amelyek a tudás-alapú társadalmat előre viszik. Ellene vannak viszont az információ dömpingnek és az elüzletiesedésnek, mivel mindkettő veszélyezteti az ifjúsági kultúrát. Fontos teret adni a saját kultúra kifejezésének is ifjúsági szereplők – egyének és csoportok – számára.

A globalizációs és a glocalizációs folyamatok felerősítették a világ interkulturális jellegét. Az egyéneknek egyre inkább meg kell tanulniuk, hogy multikulturális viszonyok között boldoguljanak. A határok nélküli Európában, a szabad utazási, tapasztalatszerzési, munkavállalási lehetőségek olyan adottságot jelentenek, amelyeket már az egyéni életstratégiák szintjén sem lehet figyelmen kívül hagyni. Kihívásként jelenik meg az a migrációs jelenség oldaláról is, amelyre a magyar társadalom még egyáltalán nincsen felkészülve és éppen a ma ifjú generációkon múlik az, hogy a várható bevándorlással együtt járó jelenségeket tudja-e kezelni majd a társadalom. Külön hangsúlyt kell fektetni a migrációs politikák kialakításakor az érintett korosztályok felkészítésére. Az ifjúsági munka, a maga speciális eszközeivel, sokat tehet az interkulturális tanulásért. Az ifjúsági cserék, a nemzetközi környezetben végzett önkéntes munka, a speciális képzések, az érintettek nyelvén megfogalmazott információs és tanácsadó tevékenységek körében kiemelt figyelmet kell fordítani a hátrányos helyzetű térségekben élő, illetve a szociokulturális hátrányokkal küszködő társadalmi csoportokhoz tartozó ifjak bevonására. Támogatni kell a befogadó, (bárminemű békés mássággal kapcsolatos) toleráns attitűdöt növelő kezdeményezéseket.

A magyar nemzet kulturális értékeit, hagyományait elérhetővé, és hozzáférhetővé kell tenni a gyermekek, serdülők és a fiatalok számára. E kulturális vagyonnak integráns részei a határainkon túl élő magyaroktól térségekben keletkező, megtalálható elemek is. Gondoskodnunk kell arról, hogy a Magyarországon is megismerhetőek legyenek ezek a kulturális értékek. E mellett felelősségünk van abban is, hogy a Magyarországon kívül élő ifjúsági korosztályok számára közelebb hozzuk a magyarországi kulturális élet eredményeit, eseményeit.

2.5.5.1. Kapcsolódó célindikátorok

Indikátor	Célérték			
	2013	2018	2023	Adatforrás
• Kulturális tevékenységre fordított órák száma egy hónapban	+ 10%	+ 15%	+ 20%	OKM, KSH
• Legalább egy idegen nyelvet beszélők aránya az ifjúsági korcsoportokon belül	+ 15%	+ 20%	+ 25%	OKM, KSH
• Több, mint egy hét időtartamban egyhuzamban idegen nyelvű környezetben tartózkodó ifjak aránya a korcsoporton belül/év	+ 15%	+ 18%	+ 25%	Ifjúság 20xx
• Idegeneket elutasító ifjak aránya	- 10%	- 18%	- 25%	Ifjúság 20xx
• Magyarországon megvalósuló ifjúsági csereprogramban részt vevő, a korosztályokhoz tartozó külföldiek száma	+ 15%	+ 20%	+ 30%	Mobilitás
• Kulturális tematikájú csereprogramok és együttműködések száma magyarországi és határon túli magyar fiatalok kortárs közösségei között	+10%	+16%	+20%	Mobilitás

2.5.5.2. Kapcsolódó intézkedések

- A területi különbségek csökkentése érdekében indított komplex programokban hangsúlyos elemként kell szerepelnie az ifjúságot célzó közösségi és kulturális lehetőségek bővítésének.
- A közgyűjtemények digitalizálásával, tudástárak kialakításával és ezek ingyenes hozzáférhetőségének biztosításával lehetőséget kell teremteni a nemzeti kulturális vagyon megismerésére. A virtuális szolgáltatások mellett ösztönözni kell az ifjúság hagyományos kultúrafogyasztását is.
- A nagyobb kulturális eseményeket a területileg hátrányos helyzetű régiókba, települések közelébe is el kell juttatni. Ennek érdekében szükséges az ifjúsági szabadidő-szervezés hálózatosodásának elősegítése, a helyi és regionális civil ifjúsági szervezetek programkínálatának összehangolása.
- A hátrányos helyzetű településeken a hosszú távú fenntarthatóság érdekében minél jobban integrálni kell a közösségi internet hozzáférési helyeket az ifjúsági szolgáltató intézményekhez, kulturális létesítményekhez, közösségi terekhez. Ezekben a helyeken a megfelelő minőségű internetkapcsolat mellett egyéb művelődési lehetőségekhez is hozzáférést kell biztosítani.
- Elő kell segíteni az ifjúságnak készülő kulturális alkotások műsorba állítását a tömegmédiában.
- A korhatáros filmek vetítésének műsoridejét olyan időszakhoz kell kötni, amelyek az érintett korcsoportok számára nem, avagy nehezen érhetőek el.
- Ösztönözni kell olyan szórakozási lehetőségeket, amelyek kifejezetten a kiskorúak számára nyújtanak lehetőséget, nem az éjszakai órákban, drog, alkohol és dohányárak fogyasztásának kizárásával.
- Ösztönözni kell a nemzeti és az európai kulturális értékek fiataloknak történő bemutatását célzó műsorok, médiatartalmak készítését, bemutatását.
- Szükség van a gyermekeknek, serdülőknek és fiataloknak szóló, könnyen befogadható ugyanakkor színvonalas internetes tartalomra. Pályázati programokkal, ösztöndíjakkal segíteni kell az érintettek saját tartalom-előállítását. Szükség van olyan (nem csak online) felületekre, amelyek teret biztosítanak a korosztályok tagjai által létrehozott kulturális tartalmaknak.
- A szélessávú internet-hozzáférést elérhetővé kell tenni minden településen (digitális közműfejlesztés, megkezdett 500 fő/hozzáférés arányszámban).
- Ösztönözni kell az ifjúság nemzetközi mobilitását; nyelvtanulási, munkatapasztalat-szerzési, kulturális tapasztalat-szerzési célú egyéni és közösségi aktivitását.
- Fejleszteni kell a települések és intézmények nemzetközi kapcsolatrendszerét, ezek keretében ifjúsági profilú csereprogramok megvalósítását is ösztönözni kell.
- Elő kell segíteni a Nemzetközi Önkéntes Szolgálat ifjúság általi kihasználását, a program kommunikációjának fejlesztése szükséges.
- támogatni kell az interkulturális ismereteket és kompetenciákat fejlesztő nem formális képzési programcsomagokat és adaptációjukat.
- Támogatni kell a toleranciára, diszkrimináció-ellenességre nevelő képzési programcsomagok fejlesztését és adaptációját.
- Elő kell segíteni a hátrányos helyzetű, leszakadó térségekben élő ifjak nemzetközi tapasztalatszerzését.
- Ösztönözni kell a „Fogadó” önkéntes programok és ifjúsági csereprogramokat..
- Fejleszteni kell a kormányzati, önkormányzati, non-profit és for-profit szektorban végezhető önkéntes munka feltételrendszerét, ösztönözni kell az ezekben való részvételt.
- Ösztönözni kell a kulturális tematikájú csereprogramok és együttműködések a magyarországi és határon túl élő magyar fiatalok közösségei között.

Fejlesztendő kompetenciák: Matematikai, természettudományi és technológiai kompetenciák, Digitális kompetencia, Szociális és állampolgári kompetenciák, Kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetenciák, Kulturális kompetencia

2.5.6. Tudatosság és társadalmi integráció - Az ifjúsági korosztályok társadalmi és egyéni felelősségének, tudatosságának (egészség, fenntartható fejlődés stb.) fejlesztése, integrációjának segítése, közösségeik fejlesztése

Alapvető cél a korosztályok tagjai egyéni és közösségi kompetenciáinak fejlesztését szolgáló intézmény- és szolgáltató-rendszer fejlesztése. A tevékenységek meghatározásánál különös figyelemmel kell lenni arra, hogy a korosztályhoz tartozók kedvezőtlen szociokulturális környezetéből, a szegénységből, illetve a kirekesztett létből eredő hátrányok csökkenjenek – legyenek a kirekesztettségnek akár etnikai hovatartozásra, fogyatékosra vagy „önhibából” eredő elzártságra visszavezethető okai. A kompetencia-fejlesztés az érintettek negatív társadalmi hatásokkal szembeni „önvédelmi képességének” növelését kell, hogy szolgálja. Ehhez elengedhetetlen a generáció tagjai pozitív énképének kialakításában segítő szolgáltatások, intézmények fejlesztése, elérhetővé tétele, az ifjúság egészségtudatosságának fejlesztése, az egészségtudatos életmód lehetőségét biztosító intézmények fejlesztése, elérhetővé tétele. A társadalmi tudatosság fejlesztésének fókuszában kell, hogy álljon az érintettek egészségét veszélyeztető jelenségek elleni küzdelem (pl.: iskolai erőszak, játékszenvedély, függőségek és szenvedélybetegségek). Kiemelt feladat a környezettudatos magatartás elterjesztése, emellett a médiatudatos attitűd fejlesztése. Az ifjúság környezetében végzett egészségvédelmi, betegségmegelőzési, baleset- és munkavédelmi intézkedések hatékonyságát és kiterjedtségét növelni kell.

A gazdaság és a társadalom szempontjából egyaránt a megelőzés a legjobb stratégia minden korcsoportban, de legeredményesebben az ifjúság körében lehet mélyreható eredményeket elérni. Ezért a problémamegoldó képesség fejlesztése lehet a kitűzött cél az addikciók megelőzésében. Az egészséges életmód és a közösségteremtés egyik legjobb eszköze a sport. Ki kell emelni az élsport és a tömegsport helyi és központi fejlesztését, azt pályázati forrásokkal kell támogatni. Fel kell mérni a sportlehetőségek elérhetőségét a hátrányos helyzetű térségekben is, ellenőrizni kell az iskolai testnevelés hatékonyságát. Az egészségbiztosítás prevenciósz szemléletében a rendszeres sportolást jutalmazni kell.

A fogyatékossgal élőkre figyelemmel mindenképp meg kell szüntetni minden olyan akadályt, amely meggátolja őket abban, hogy teljes értékű állampolgárokként éljenek. A teljes körű fizikai és kommunikációs akadálymentesítés mellett a koragyerekkortól biztosítani kell számukra, hogy fejlesztő szakemberek és szolgáltatások igénybevételével fogyatékossguk vagy az abból eredő korlátozottságuk a lehető legnagyobb mértékben csökkenjen. A fogyatékossgal élő gyerekek, serdülők, fiatalok élethelyzetének javítására irányuló intézkedések alapulvénny kell emelni az integrációt. A szegénységben és kirekesztettségben élőkben rejlő erőforrások kibontakoztatása, sikeres társadalmi integrációjuk csak a különböző szakterületek együttműködésével támogatható hatékonyan.

Az ifjúsági bűnözésre vonatkozóan teljes körűvé kell tenni a korosztály-specifikus statisztikai adatgyűjtés rendszerét, a fiatalkorúakra és fiatal felnőttekre vonatkozó bűnözési statisztikákat. A büntető igazságszolgáltatás ifjúság-specifikus eljárásainak és büntetési rendszereinek, módszereinek (tovább)fejlesztése szükséges, elsősorban az ifjúság kriminológiai helyzetében fokozott jelentőségű és lehetőségű nevelő hatás erősítése érdekében. Meg kell jeleníteni a bűnmegelőzésre irányuló jogi felvilágosítást a közoktatásban, és az ifjúsági munkában. Különös tekintettel kell lenni az ifjúsági korosztályokra kiemelten veszélyes cyberbűnözésre.

Fontos az ifjúsági szolgáltatások katalizátor szerepének erősítése, azaz annak esélyének a növelése, hogy az érintettek eljutnak, eljuthatnak és el akarjanak jutni a szükségleteik kielégítését, speciális problémáik megoldását szakavatottan segíteni képes professzionális intézményekbe, szolgáltatásokhoz. Ez a cél azonban csak akkor érhető el, ha megerősítjük az ifjúsági és a gyermekvédelmi, illetve a szociális szolgáltatások valós, rendszerszerű, standardokon alapuló együttműködését. Elengedhetetlen az ifjúsági közélet és az ifjúság társadalmi integrációjának megújítása.

A közéletben való aktív részvétel helyi szinten válik valósággá, ott, ahol közvetlenül tapasztalható a személyes elkötelezettség eredménye. Az iskolák, lakónegyedek, kerületek vagy helyi szervezetek mindennapjaiban való részvétel során tehetnek szert az ifjak olyan tapasztalatokra és önbizalomra, amelyek segítségével akár most, akár később megtehetik a következő lépést a közéleti szereplésben – akár nemzeti, vagy európai szinten is. A közéletben való részvétel egyik fő feltétele a megfelelő jogi keret biztosítása. Segítséget kell nyújtani az érintett struktúrák átalakításához, és érvényesíteni kell a demokráciára nevelés elvét. Az ifjúsági szervezetek sürgetik

továbbá a részvétel minden formájának – legyen az hagyományos vagy egészen újszerű – támogatását. Ennek előfeltétele a létező és a jövőbeni új struktúrák elismerése és támogatása. Elengedhetetlen a korosztályok tagjai véleményének beépítése a döntésekbe, és az erről való információ terjesztése.

Az ifjúsági korosztályok formális és nem formális közösségi aktivitását növelni, szakemberek kiépülő hálózatának közreműködésével bátorítani kell. A célorientált közösségi aktivitások felé elmozdulókat a közösségfejlesztés eszköztárával, az apolitikus attitűd megváltoztatását a helyi társadalmi, társadalomépítő folyamatokba való bekapcsolással kell segíteni. Az önkéntes munkával és a civil aktivitással kapcsolatos minták közvetítésére országos kommunikációs fórumot kell teremteni. A szabadidő együttes eltöltésére alkalmas közösségi terek fejlesztése elengedhetetlen.

2.5.6.1. Kapcsolódó célindikátorok

Indikátor	Célérték			Adatforrás
	2013	2018	2023	
• Közösségi és közhasznú aktivitásban részt vevő ifjak aránya az ifjúsági korosztályokban	+ 5%	+ 8%	+ 12%	Ifjúság 20xx
• Attitűdfejlesztő programok által elért ifjak száma	+ 20%	+ 28%	+ 35%	Ifjúság 20xx
• Egészségtudatos magatartásformákat ismerő és alkalmazó fiatalok aránya az összes fiatalhoz képest	+3%	+6%	+10%	Ifjúság 20xx
• Integrált programban részt vevő fogyatékossgal élő és nem fogyatékos gyerekek, serdülők, fiatalok száma	+ 15%	+ 20%	+ 25%	Ifjúság 20xx
• Hetente rendszeresen sportoló gyerekek, serdülők, fiatalok aránya az összes fiatalhoz képest	+3%	+5%	+10%	Ifjúság 20xx
• Ifjúsági szervezetek száma	+ 3%	+ 4%	+ 5%	KSH
• Ifjúsági szervezetek tagjainak száma	+ 5%	+ 8%	+ 12%	Ifjúság 20xx
• Ifjúsági közösséghez tartozók száma	+3%	+5%	+8%	Ifjúság 20xx
• Ezer érintettre jutó ifjúsági célú közösségi tér (m ²)	+ 8%	+ 11%	+ 13%	Ifjúság 20xx
• Önkéntes serdülők, fiatalok által végzett munka (Ft)	+ 3%	+ 15%	+ 25%	KSH
• A korosztályok tagjainak aránya a bűnelkövetők között	- 2%	- 4%	- 5%	BM, KSH
• Prevenációs program által elért ifjak száma	+20%	+30%	+40%	Ifjúság 20xx
• Fiatalkorú (18 év alatti) és fiatal felnőtt (19-30 éves) visszaeső bűnelkövetők száma	- 8%	- 12%	- 15%	BM, KSH

2.5.6.2. Kapcsolódó intézkedések

- Fogyasztói tudatosság fejlesztése az ifjúsági korosztályok körében. Nem formális képzési programcsomag kidolgozása és adaptálásának támogatása. A fogyasztóvédelem témájának beépítése a Nemzeti Alaptantervbe és az iskolai pedagógiai programokba.
- A korosztályok tagjait aktív, öngondoskodásra képes európai és magyar polgárrá, aktív állampolgárrá nevelő képzési programok kialakításának és adaptációjának támogatása. Az európolgári szerepek elsajátításához szükséges ismeretek beépítése a Nemzeti Alaptantervbe, és az iskolai pedagógiai programokba.
- Egészségtudatosság fejlesztése az oktatás, a képzés, a tömegkommunikáció segítségével. Korosztály- és problémaspecifikus attitűdmódosító programok lebonyolítása. Az egészséges életmóddal kapcsolatos készségek és képességek fejlesztéséhez szükséges ismeretek, módszerek beépítése a Nemzeti Alaptantervbe és az iskolai pedagógiai programokba.
- Egészségtudatossággal, egészségneveléssel foglalkozó civil szervezetek programjainak támogatása.
- A 18 év alatti fiatalok alkoholhoz, dohányáruhoz való hozzáférést lehetővé tevő intézményekkel szembeni jogi fellépés lehetőségének szigorítása.
- Ifjúsági szolgáltatók és szolgáltatások komplex akadálymentesítése. Állami forrásból csak integrált és egyenlő esélyű hozzáférést biztosító programok, illetve szolgáltatások finanszírozhatóak.
- Szociális és civil szolgáltató intézmények ösztönzése, érdekeltté tétele az ifjú önkéntesek

alkalmazásában.

- Regionális és országos szinten széles körben meg kell erősíteni az ifjúsági érdekképviseletek intézményét. Ezek a szervezetekhez nem tartozók előtt is nyitva kell, hogy álljanak, és a politikai hatalmaktól függetlennek kell, hogy legyenek. A regionális és országos szintű döntéshozók ezekkel a tanácsokkal kell, hogy konzultáljanak minden olyan döntés meghozatala előtt, amely jelentősen befolyásolja majd a az ifjúsági korosztályokhoz tartozók helyzetét.
- Az ifjúság közeletben való részvételét minden szinten és minden formában támogató helyi, regionális és nemzeti szintű kísérleti projekteket kell finanszírozni, különös tekintettel az oktatási intézményekre.
- Réteg- és korosztály-specifikus konferenciákat kell működtetni nagy gyakorisággal, amelyek egyik célja a széleskörű információgyűjtés, másik a közéleti gyakorlóterep létesítése.
- A korosztályi igényeinek megfelelő közösségi helyszínek, többfunkciós terek kialakításának és fejlesztésének támogatása.
- A közösségi aktivitást segítő-fejlesztő szakmai hálózatok kialakításának, illetve fejlesztésének ösztönzése, jó példák összegyűjtése és disszeminációja.
- Az országos és helyi, nyomtatott és elektronikus médiát ösztönözni kell, hogy az érintettek kezdeményezéseinek bemutatására teret, illetve felületet biztosítsanak.
- Ifjúsági, közérdekű és közösségi aktivitást ösztönző motivációs eszközök alkalmazása.
- Ifjúsági, korosztályi szervezetek kapacitásainak célzott fejlesztése, különös tekintettel a forrásbevonási, kommunikációs, szervezetfejlesztési és programszervezési ismeretekre.
- Szükséges a jogok, a jogi szemlélet erősítése, a gyermeki jogok javuló érvényesítése.
- Szükséges a gyermek és ifjúsági jogokról szóló tananyag közoktatási intézményekben, továbbá a felsőfokú szakképzésben, a felsőoktatásban való elterjesztése, valamint ifjúsági közfeladatokat ellátó ifjúsági szolgáltató intézményekben való adaptálása, az oktatók képzése.
- Korosztály- és élethelyzet-specifikus bűnmegelőzési programok megvalósítása az érintett generációk körében.
- A bűnmegelőzésre irányuló jogi felvilágosító tevékenység fejlesztése a közoktatásban és az ifjúsági munkában: jogi alapismeretek beépítése a közoktatásba, felsőoktatásba, felnőttképzésbe - a szükséges tananyagfejlesztéssel kiegészítve - azok integrálása a pedagógusképzés és továbbképzés rendszerébe.
- A bűnmegelőzésben érintett hatóságok és civil szervezetek tevékenységének összehangolása.
- A csellengő gyerekekre, serdülőkre és fiatalokra irányuló, komplex bűnmegelőzési projektek indítása, a már működő programok elterjesztése országos szinten.
- A közérdekű munka, a közösségben végrehajtott, alternatív büntetési modell elterjesztése: a büntetésre ítélték kárhelyreállító jellegű munkatevékenységének szervezése, a bűncselekménnyel sértett személy és károsított közösség kiengesztelése érdekében.
- A pártfogói hálózat és monitoring-rendszerének fejlesztése a társadalmi integráció elősegítése érdekében, a javító és nevelő-, illetve büntetés-végrehajtási intézeteket elhagyó serdülők, fiatalok lépcsőzetes kiléptetését segítő szervezetek – szociális munkás, pártfogó, családterapeuta, ifjúságsegítő – összekapcsolása, munkájuk összehangolása, optimalizálása.
- Az áldozattá válás megelőzése, áldozatsegítés: a bűnelkövetés okainak, körülményeinek feltárásával, az ebből származó információk terjesztésével, szakmai feldolgozásával a potenciális sértettek önvédelmi képességének növelése az ifjúsági korcsoportokra vonatkozóan. Szakmai standardok, információs eszközök kidolgozása, és adaptálása szükséges.
- Az egészségfejlesztési alapismeretek beépítése a közoktatásba, felsőoktatásba, felnőttképzésbe - a szükséges tananyagfejlesztéssel kiegészítve - azok integrálása a pedagógusképzés és továbbképzés rendszerébe.
- Országos kampányokkal és más eszközökkel a mozgásgazdag életmód, valamint a sport, mint szabadidős aktivitás propagálása, oktatási sportinfrastruktúrák megnyitása az ifjúság szabadidős sporttevékenységeinek céljaira.
- Szabadidősport kultúrájának és tárgyi feltételeinek fejlesztése.
- Közösségi akciók támogatása az egészséges életmód egyéni készségeinek fejlesztése érdekében.
- Az ifjúkori betegségek felismerése, a betegségek és szövődmények kialakulásának megelőzése, valamint a fizikai és mentális állapot szűrési módszertanának, programjának kidolgozása, országos kiterjesztése, (szekunder prevenció) életmód-tanácsadási rendszer megvalósítása.

- Rendszeres szűrőprogramok lebonyolítása meghatározott életszakaszban, a teljes ifjúsági népesség vonatkozásában. A szűrések eredményeit személyes tanácsadásra és népegészségügyi akciók indítására kell felhasználni.
- A gyerekek, serdülők, fiatalok önértékelésének, önértékelésének fejlesztése az oktatás keretében; a fiatalok pozitív énképének kialakításában közreműködő nem formális közösségek, képzések támogatása.
- A helyi ifjúsági közösségek önálló kezdeményezéseinek támogatása.
- Magyarországon kívül élő ifjúsági közösségek korosztályi típusú önszerveződésének ösztönzése, támogatása
- Az állampolgárok, különösen az érintettek – a szegények és a gyerekek – aktívabb részvétele minden őket érintő ügyben.

Fejlesztendő kompetenciák: Szociális és állampolgári kompetenciák

2.5.7. **Civil társadalom** - Az ifjúsági szolgáltató szervezetek feladatellátásban való részvételéhez szükséges feltételek megteremtése, az ifjúsági szervezetek és a korosztály tagjai tapasztalatainak bevonása, az ifjúság sajátos szempontrendszerének megjelenítése az állami döntéshozatalban.

Az ifjúsági szervezetek által is ellátható kormányzati és önkormányzati feladatok meghatározása, ellátásuk módjának standardizálása szükséges ahhoz, hogy a civil szolgáltató és szakmai szervezetek hatékonyan láthassák el közérdekű tevékenységeiket. A feladatellátásban való részvétel jogszabályi és kiszámítható, tervezhető finanszírozási feltételeinek megteremtése nélkül az állami feladatellátás még hosszú ideig meghatározó marad a szektorban, ami kiszámíthatatlanná, és centralizálttá teszi az ifjúság szakmai tevékenységeket. Az ifjúsági szervezeteket fel kell készíteni a feladatellátásban való részvételre, elsősorban kapacitásaik fejlesztése útján. A feladatellátás lehetőségének megteremtése mellett biztosítani kell az érintettek részvételét a feladatellátás mikéntjének meghatározásában.

A részvétel fogalma azt jelenti, hogy az érintettek lehetőséget kapnak a felelősség- és kötelezettségvállalásra. A részvétel olyan demokratikus fogalom, amely a felelős, közösségekben cselekvő, aktív magatartások kialakítását segíti. Kormányzati és önkormányzati döntéshozatali szinteken meg kell teremteni annak a jogi, intézményi és ezek által formált tudati lehetőségét annak, hogy az ifjúságot érintő ügyekben ne születessenek döntések nélkülük. Ez elsősorban a gyerekek, serdülők, fiatalok szószólóiként fellépő ifjúsági szervezetek jogosultságainak, részvételük kereteinek megteremtésére irányul. Az ifjúsági szervezetek számára feladataik ellátásához kellő feltételek megteremtésében, támogatásában az állami közreműködés is szükséges. Támogatni kell azokat a törekvéseket, amelyek arra irányulnak, hogy az ifjúsági szervezetek részt vehessenek szociális, kulturális-közösségi, sport és más intézmények működtetésében, közfeladatok ellátásában. Az erre vonatkozó szakmai feltételek kidolgozásában, az intézményi működés standardjainak megállapításában az érintetteknek részt kell venniük. Támogatni szükséges azokat a kezdeményezéseket, amelyek a részvételhez szükséges készségek és képességek fejlesztésére, gyakoroltatására irányulnak, különösen azokat, amelyek célcsoportjai a hátrányos helyzetűek.

2.5.7.1. Kapcsolódó célindikátorok

Indikátor	Célérték			Adatforrás
	2013	2018	2023	
• Közfeladatot ellátó civil ifjúsági szolgáltató szervezetek száma	+ 30%	+ 40%	+ 50%	Ifjúság 20xx
• Közfeladat-ellátásra ifjúsági szervezeteknek átadott források mértéke	+ 50 %	+ 60 %	+ 70%	Ifjúság 20xx
• Döntés-előkészítésben, döntéshozatalban részt vevő ifjúsági szervezetek, közösségek száma	+20%	+30%	+ 40%	Ifjúság 20xx
• Döntés-előkészítésben, döntéshozatalban részt vevő szervezetekben aktív korosztályi tagok száma	+30%	+40%	+50%	Ifjúság 20xx

2.5.7.2. Kapcsolódó intézkedések

- A kormányzati, önkormányzati ifjúsági feladatok és azok ellátási módozatainak meghatározásánál figyelembe kell venni a szakemberek és szakképzettségek szükségességét. Meg kell határozni a feladatellátásban résztvevők (kormányzat, önkormányzat, ágazati valamint önkormányzati intézmények, továbbá kiszervezett feladatellátók) kompetencia határait, a szolgáltató szervezeteknek való feladatátadás feltételeit és mechanizmusait. Biztosítani kell, hogy feladatátadás csak forrásátadással egyszerre valósulhasson meg.
- Az ifjúsági szolgáltató szervezeteket célzott képzési programmal kell felkészíteni a feladatok ellátására, a közfeladatok átvállalására; módszertani anyagok kidolgozásával, tananyagfejlesztéssel és meglévő tananyagok megújításával, belső képzésekkel, a jogszabályi keretek megismerésével és a szolgáltatásnyújtás szakmai-etikai követelményeinek betartásával, bevezetésével.
- A közfeladat-ellátó szolgáltató szervezetek segítségét, kapacitásfejlesztését biztosítani kell. Ennek

érdekében szükséges az intézményrendszer szakmai-módszertani fejlesztése, országos standardok kialakítása.

- Ifjúsági feladatokat ellátó szolgáltatók országos szerveződésének, hálózatosodásának elősegítése.
- Ki kell dolgozni a közfeladatot átvállaló civil szervezetek és az állami szervek munkájának egységes szakmai minőségügyi rendszerben történő értékelési módszerét.
- Biztosítani kell a társadalmi párbeszéd és a korosztály tagjai bevonásának feltételeit. Meg kell határozni a döntés-előkészítésben résztvevők körét, a különböző területi szinteken a szubszidiaritás elvét figyelembe véve. Jogszabályban kell rendezni a kormányzati, regionális, önkormányzati ifjúsági részvétel mechanizmusait, a résztvevők körét, jogosítványukat.
- Ifjúsági szervezeteket és közösségeket regisztráló országos kataszter létrehozása szükséges, amelyben meghatározott szempontok szerint számba vehetőek az érdekképviselet potenciális résztvevői.
- Ösztönözni kell a helyi önkormányzatokat abban, hogy hozzanak létre ifjúsági ügyekkel foglalkozó bizottságot és folytassanak társadalmi párbeszédet a korosztállyal.
- Létre kell hozni az ifjúságpolitikai feladatok ellátását segítő, civil és kormányzati szereplők együttműködő döntéshozatalán alapuló stratégiai tanácsadó testületet. Gondoskodni kell arról, hogy a testület a közigazgatás legfontosabb (helyi, kistérségi, regionális és országos) szintjein is képes legyen képviselni a korosztály érdekeit.
- Ösztönözni kell a helyi önkormányzatok egyenrangú/vagy kiemelt partnereként működő ifjúsági tanácsok és települési gyermek és/vagy ifjúsági önkormányzatok megalakulását.
- Az oktatási rendszerben a diákönkormányzat és a hallgatói önkormányzat segítségével, települési szinten a gyermek és ifjúsági érdekképviseleti formák ösztönzésével, térségi szinten pedig kistérségi, megyei vagy regionális fórumok támogatásával kell biztosítani a demokráciatanulás és a részvétel színtereit.
- Az önálló, tudatos, aktív állampolgári attitűd kialakulását, kommunikációs képességek erősítését és alkalmazását, a hátrányos helyzetűek integrációját, a kortárs közösségi kapcsolatok bővítését szolgáló keretek megteremtésére irányuló tananyagfejlesztés szükséges.
- A vonatkozó tananyag iskolákban, tanodákban és egyéb oktatási, képzési intézményekben, valamint civil ifjúsági szervezetekben való elterjesztését biztosítani kell a képzők képzése, a szakemberek továbbképzése, és nem formális képzési programok támogatása útján.
- Ösztönözni kell a szakmák, intézmények, szektorok, továbbá az állami és önkormányzati szervek, a civil szerveződések, az egyházi és non-profit intézmények javuló együttműködését

Fejlesztendő kompetenciák: Szociális és állampolgári kompetenciák, Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia

2.5.8. Erőforrások és feltételek – Az ifjúság kezdeményezéseit és az ifjúsági szakma törekvéseit támogató átlátható forráselosztási rendszer kialakítása és működtetése

Elengedhetetlen az ifjúságsegítő munkát kiszámíthatóan támogató, az ifjúság kezdeményezéseinek megvalósítását segítő, áttekinthető és átlátható forráselosztás működtetése. Át kell térni az ifjúsági szervezetek által kidolgozott tevékenységi/intézményi akkreditációs szempontok szerint működő struktúrák államilag garantált támogatási rendszerére. Az európai forrásokkal megegyező, de lehetőség szerint azt legalább kétszeresen meghaladó hazai költségvetési forrásokra épített, és az ifjúsági korosztályok tagjainak kezdeményezéseit ösztönző projekt-támogatási rendszert kell kialakítani a meglévő decentralizált rendszerre támaszkodva. A pályázati rendszer kialakításakor a meglévő tapasztalatok hasznosítása mellett alapvetően arra kell törekedni, hogy a döntéseket „együtműködő elven” (co-management) felállított döntéshozó testületek hozzák meg, amelyekben az ifjúság szószólói a döntéshozók felét képviselik. A nem állami források részarányának növelése érdekében a piaci szereplők érdekeltségét meg kell teremteni. Az ifjúsági szervezeteket fel kell készíteni a piaci szereplőkkel való együtműködésre, valamint a piaci szereplőket is az ifjúsággal való kooperációra.

2.5.8.1. Kapcsolódó célindikátorok

Indikátor	Célérték			Adatforrás
	2013	2018	2023	
• Ifjúság szakmai célokra fordított költségvetési és nem állami források összege	+ 300%	+ 600%	+ 900%	Ifjúság 20xx
• Állami támogatásban részesülő ifjúsági szervezetek, közösségek száma	+ 20%	+ 25%	+ 30%	Ifjúság 20xx
• Vállalkozások ifjúsági célú támogatásainak összege	+ 20%	+ 35%	+ 50%	Ifjúság 20xx

2.5.8.2. Kapcsolódó intézkedések

- Jogszába kell foglalni a kormányzati, önkormányzati ifjúsági közfeladatok ellátásának normatív jellegű támogatását. A feladatok meghatározásához szükséges az elmúlt években pályázati úton finanszírozott feladatellátás tapasztalatainak összegzése.
- Az ifjúsági közfeladatok ellátásának standardizálását el kell végezni, az azokat ellátni képes szolgáltatók, intézmények, szervezetek akkreditációjának, minőségügyi rendszerét ki kell építeni.
- Az ifjúsági kezdeményezéseket, az ifjúságsegítő szakma fejlesztését célzó Ifjúsági Alapprogram bevételeit jogszabályban rögzített forrásautomatizmus segítségével kell tervezhetővé tenni. Az Alapprogram működésében érvényre kell juttatni a kormányzati-civil együtműködés, az áttekinthetőség, az összeférhetetlenség és a decentralizáció alapelveit.
- Állami forrásokkal és eszközökkel kell ösztönözni a magánszféra és a piac ifjúsági célú társadalmi felelősségvállalását.
- Az ifjúsági szervezetek és közösségek részére képzési programcsomagot kell kidolgozni és alkalmazni, melynek köszönhetően fejlődnek forrásszervezési kompetenciáik.
- Olyan támogatási rendszer kialakítása szükséges, melyben a kedvezményezettek saját projektjeik, ötleteik megvalósításához is igényelhetnek támogatást, nem csak az állami, önkormányzati célok megvalósítását szolgáló projektekhez.
- A jelenleg többszörös forráselosztási rendszert egységesíteni kell.

Fejlesztendő kompetenciák: Hatékony önálló tanulás, Szociális és állampolgári kompetenciák

2.5.9. Ifjúságügy, ifjúsági szakma, ifjúsági munka - Az ifjúságpolitika jogi, igazgatási, és intézményi feltételrendszerének kialakítása és működtetése a gyermek⁴ és ifjúsági jogok állami érvényesítésének erősítése, az ifjúságsegítés és az ifjúsági szakma képzési portfóliójának és életpályamodelljének kidolgozása

Az ifjúsági stratégia céljait szolgáló hatékony kormányzati ifjúságpolitika keretrendszerének kialakítása szükséges, ami a kormányzati koordináció és intézményrendszer hatékonyságának fokozását, az ifjúsági ügyek állami szervezetrendszerben való tudatos elhelyezését követeli meg. Az állami feladatellátás hatékonyságának növelése mellett szükséges az önkormányzati ifjúsági munka feltételrendszerének fejlesztése, a feladatok meghatározása, ellátásuk módszertani támogatása. Szükséges az ifjúsági munka nevelési céljainak felerősítése az ifjúságpolitika egész szervezet- és intézményrendszerében. A közigazgatási feladatellátás fejlesztésével párhuzamosan szükség van az ifjúsági közösségek működési környezetének javítására is. A jogi szabályozottságnak ki kell terjednie az ifjúsági érdekvédelemre, valamint az ifjúsági érdekegyeztetés eszközeinek meghatározására is.

Az ifjúsági közfeladatokat az erre vonatkozó alkotmányos felhatalmazásnak megfelelően, törvényben kell definiálni. Az ily módon érvényesíthető joggá váló ifjúsági közfeladatok gyakorlásáért, a gyermek- és ifjúsági jogok érvényesítéséért viselt felelősséget kormányzati szintre kell telepíteni ahhoz, hogy az ágazatokat, minisztériumokat átfogó hatáskörrel bírjon. A gyermeki jogok érvényesítése és az ifjúsági jogok érvényesülésének elősegítése - mint közfeladat – speciális eszközöket és újabb erőforrásokat kíván: különleges eszközöket a jogvédelem területén (például gyermek- és ifjúsági ügyekkel foglalkozó országgyűlési külön biztost) és újabb erőforrásokat (például a gyermeki jogok, ifjúsági jogok megismerésére, megjelenítésére, terjesztésére és oktatására felkészítést az ifjúsággal közvetlenül foglalkozó szakmák, hivatások körében).

Az európai gyakorlatnak megfelelően a magyar ifjúsági munkában is meg kell teremteni az érintett korosztályokkal közvetlenül, sokoldalúan foglalkozó ifjúságsegítői, ifjúsági szakértői szakmák egyenrangú szakmaként való elismertetésének feltételeit. Az elmúlt évek tapasztalatainak felhasználásával ki kell dolgozni az ifjúságsegítői szakma képesítési követelményrendszerét, képzési standardjait, a végzettséggel betölthető munkakörökre vonatkozó szabványokat. Az érintkező szakmaterületek figyelembevételével (felnttőképés, szociális munkás, művelődési menedzser, közösségfejlesztő, pedagógiai-területek) a felsőoktatásban ki kell alakítani a felsőfokú szakképés, valamint a BA szintű ifjúságsegítői képzések egymásra épülő rendszerét. Az európai és a meglévő hazai minták figyelembevételével ki kell dolgozni azt az ún. „portfolio-rendszert”, amely elismeri az önkéntes munkával, a közösségben és a civil szervezetekben szerzett gyakorlati tapasztalatokból merített tudást a tanulmányokban. A specializációk körében kiemelten kell foglalkozni a leszakadó társadalmi csoportokkal való munkához szükséges tudások és kompetenciák megjelenítésével. A képzettségre, a felkészültségre vonatkozó előírások és rendszerek kiépítésének célja az kell, hogy legyen, hogy a korosztályok tagjaival e kompetenciák nélkül hivatásszerűen sem intézményben, sem civil szervezetekben ne lehessen foglalkozni.

2.5.9.1. Kapcsolódó célindikátorok

Indikátor	Célérték ⁵			
	2013	2018	2023	Adatforrás
• Kormányzati és önkormányzati ifjúsági feladatokat, intézményeket, eszközöket rögzítő jogszabályok.	teljes körű	teljes körű	teljes körű	Mobilitás
• Ifjúságpolitikai célokra szánt pénzügyi erőforrások növekedése	+ 200%	+ 400%	+ 600%	KSH
• Önkormányzati ifjúsági referensek száma	+ 50%	+ 70%	100%	KSH
• Akkreditációval rendelkező ifjúsági szolgáltató intézmények száma	+ 20%	+ 30%	+50%	SZMM, IRM

⁴ A jog eltérő kategóriákkal dolgozik, itt meghagytuk a gyermek és ifjúsági jogok kifejezést

⁵ Az indikátor nem kumulatív érték.

• Akkreditációval rendelkező ifjúsági szolgáltató intézmények által elért fiatalok száma	+6%	+ 11%	+15%	SZMM, Ifjúság 20xx
• Gyermek és ifjúsági jogokat érintő, regisztrált esetek száma	+ 10%	+ 20%	+ 30%	SZMM
• Jogtudatosság terjesztését célzó programok által elért személyek száma	+ 20%	+ 30%	+40%	Ifjúság 20xx
• Ifjúságsegítő képzéssel rendelkezők száma	+ 15%	+ 15%	+ 40%	Ifjúság 20xx
• Ifjúságsegítő képzéssel betölthető álláshelyek száma	500	500	1500	Ifjúság 20xx

2.5.9.2. Kapcsolódó intézkedések

- Az ifjúsági közfeladatok jogszabályi háttérének kialakítása. Fel kell mérni a stratégia megvalósításához szükséges jogszabályi feltételeket, és azok eszközeit. Ennek megfelelően, ki kell dolgozni az ifjúsági törvényt és az abból eredő további rendeleteket, utasításokat.
- A jogszabályokból eredetileg ki kell alakítani, illetve tovább kell fejleszteni azt a hatékony intézményrendszert, amely biztosítja az ifjúsági közfeladatok kormányzati és egyéb igazgatási szinteken történő ellátását, illetve koordinációját.
- Térségi és helyi önkormányzatok ifjúsági feladatainak pontosítása szükséges. Módosítani kell az önkormányzati törvényt úgy, hogy az ifjúsági szolgáltatások meghatározott köre kötelező feladatként megjelenjen, és az ehhez szükséges források – a feltételek biztosítása esetén – automatikusan lehívhatóak legyenek.
- Ifjúsági törvényben kell szabályozni a Nemzeti Ifjúsági Stratégia megvalósítását szolgáló két éves Kormányzati Ifjúsági Program megalkotásának, végrehajtásának és ellenőrzésének speciális szabályait.
- Jogszabályban kell rendezni az ifjúságra vonatkozó statisztikai adatgyűjtés szabályait, az ifjúság élethelyzetét és a stratégia megvalósulását követő kutatások megvalósításának szabályait, valamint ezen kutatási eredmények döntéshozatalba való becsatornázásának mechanizmusait.
- Meg kell erősíteni az ifjúsági szakfeladatok központi igazgatási koordinációját.
- Az ifjúsági közfeladatok, továbbá az ezek ellátásában történő civil részvétel, valamint a társadalmi együttműködés eljárási és intézményi rendszerének meghatározása.
- A gyermeki jogok érvényesítését, illetve a fiatalok jogai érvényesülésének elősegítését szolgáló speciális állami eszközök és eljárások jogszabályba foglalása.
- A különböző oktatási szintek (alap-, közép- és felsőoktatás), valamint az ifjúsági (köz)feladatokat ellátó intézményekben és szolgáltatásokban dolgozó szakemberek (tovább)képzésében alkalmazható tananyagok, módszertanok kidolgozása a gyermek- és ifjúsági jogokról, azok érvényesítéséről, gyakorlásáról, sérelmeiről.
- Az emberi jogokkal, a gyermek és ifjúsági jogokkal kapcsolatos társadalmi érzékenyítést szolgáló programok indítása.
- Az ifjúsággal foglalkozó közoktatási, gyermekvédelmi, szociális, egészségügyi ellátó és szolgáltató intézményekben a fenntartóval és a vezetővel biztosítani kell a gyermekjogi és ifjúsági jogi sérelmek állandó, szervezett artikulációs és jogorvoslati fórumát, valamint a jelzések kivizsgálásának, a kérelmek elbírálásának az intézmény szakmai, munkamegosztási, költségvetési érdekeitől független módját.
- Az ifjúsággal foglalkozó szakemberek mentális állapotának rendszeres ellenőrzése (szupervízió), javítása.
- Az ifjúságsegítői, és ifjúsági szakértői szakmai portfólió (az Ifjúsági munka és szakma standardjainak kidolgozása, az ifjúságsegítők és ifjúsági szakértők kompetencia-térképe) és az ahhoz tartozó életpálya modell kidolgozása szükséges.
- Ki kell dolgozni a többszintű szakemberképzés tartalmát és formáit, valamint azok minőségbiztosítási elemeit.
- Felül kell vizsgálni, és szükség szerint szigorítani szükséges az ifjúságsegítő, és ifjúsági szakértő képzésbe való bekerülés feltételeit.
- Jogszabályban szükséges meghatározni az ifjúságsegítő szakmai kompetenciákkal betölthető

munkaköröket, illetve az engedélyköteles vállalkozói, szolgáltatási tevékenységeket.

- Szükséges az ifjúságsegítő szakemberek foglalkoztatásának ösztönzése az ifjakat célzó szolgáltatások, programok esetében
- Ifjúságsegítő, és ifjúsági szakértő képzettséggel rendelkezők kompetenciáinak bemutatása a potenciális foglalkoztatóknak
- A végzett ifjúságsegítők elhelyezkedését, sikerességét mérő jelzőrendszert kiépítése szükséges..
- A meglévő ifjúságsegítő, és ifjúsági szakértő munkatapasztalatokból, kezdeményezésekből, szolgáltatásokból egy országos példatár kialakítása szükséges.
- Az ifjúsági szakma fejlesztését célzó nemzetközi programok támogatása.
- A célcsoporttal foglalkozó szakemberek szemléletmód-váltását segítő fejlesztések és módszertani képzések támogatása.
- Az ifjúsági szolgáltatások projektszerű támogatásában biztosítani kell az ifjúságsegítés és ifjúsági szakértői tevékenység szakmai követelményeit.
- Az államnak ösztönöznie kell az ifjúságsegítők alkalmazásának feltételeit. A jogszabályi előírásokon túlmenően támogatnia kell az önkormányzati szakemberek továbbképzéseit is.

Fejlesztendő kompetenciák: Hatékony önálló tanulás

3. KAPCSOLÓDÁS SZAKPOLITIKAI STRATÉGIÁKKAL

RELEVANCIA																
	Nemzeti stratégia a kábítószer-probléma visszaszorítására	Fenntartható Fejlődés Nemzeti Stratégiája	Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia	Roma Integráció Évtizede Program	Sport XXI Nemzeti Sportstratégia	Legyen Jobb a Gyermeknek Nemzeti Stratégia	A Környezeti Nevelés Nemzeti Stratégiája	Élethosszig Tartó Tanulás Nemzeti Stratégiája	Közművelődési Stratégia	Magyar Információs Társadalom Stratégia	Magyar Kulturális Stratégia	Nemzeti Audiovizuális Média Stratégia	Szakképzésfejlesztési Stratégia	Nemzeti Foglalkoztatási Stratégia	Közoktatásfejlesztési Stratégia	Nemzeti Népegészségügyi Program
4.4.1																
4.4.2																
4.4.3																
4.4.4																
4.4.5																
4.4.6																
4.4.7																
4.4.8																
4.4.9																
4.4.10																
4.4.11																
4.4.12																
4.4.13																
4.4.14																
4.4.15																
4.4.16																

NEMZETI IFJÚSÁGI STRATÉGIA- HÁTTÉRANYAG:
HELYZETELEMZÉS
MAGYARORSZÁGI IFJÚSÁGPOLITIKA MÚLTJA ÉS JELENE

4. HELYZETELEMZÉS

4.1. AZ IFJÚSÁG ÉLETHELYZETE

4.1.1. DEMOGRÁFIAI HELYZET, CSALÁD, TÁRSADALMI FENNTARTHATÓSÁG, HOSSZÚ TÁVÚ HATÁSOK

A 0-14 és a 15-29 éves korcsoport nagysága és a teljes népességhez viszonyított aránya folyamatosan csökken. A gyermekkorúak valamivel több, mint másfélmilliónyian, a 15-29 évesek pedig 2,1 milliónyian voltak 2006. január 1-jén. A két csoport együtt a magyarországi népesség 36,5 százalékát tette ki.

A házasságkötések számában és arányában 2001 óta lényegében stagnálás tapasztalható. A fiatalok egyre később kerülnek „felnőtt” státusba, egyre később házasodnak, vállalnak gyereket, fejezik be tanulmányaikat és lépnek ki a munkaerőpiacra.

Magyarországon 1000 lakosra 9,4 élveszületés jut. Hazánk az unió alacsony termékenységi rátájú országai közé tartozik 1,31-es értékével (a legalacsonyabb a fertilitási ráta Lengyelországban (1,24) a legmagasabb Franciaországban (1,94) található).

Az 1000 lakosra jutó házasságkötések száma 4,4 (EU25 átlaga 4,8), a válásoké 2,4 (EU25 átlaga 2,1). 2005-ben a férfiak esetében 1000 megfelelő korú házásra 16,6 válás jutott. A nők esetében ez a szám 20,1 volt.

A házasságon kívül született gyermekek részaránya eléri a 35%-ot. Ezen szülések több mint 80 %-a hajadonoktól, 16 %-a elvált nőktől származik. A felbomlott házasságok 73%-ban van kiskorú gyermek. Az eltartott gyermekek mintegy 84%-át neveli édesanyja, s csupán a gyermekek 16%-a él édesapjával.

Az első házasságkötés átlagos életkora férfiaknál 28,2 év, nőknél 25,7 év. A párkapcsolatban élők 15%-a élettársi kapcsolatban él. Az élettársi kapcsolatban, vagy a tartós kapcsolat nélkül élő fiatalok legnagyobb létszámú csoportját a legalacsonyabban iskolázott, leszakadó gazdasági régiókban, kistelepüléseken élő, tartósan munkanélküli fiatalok alkotják.

A fiatalok körében nincs házasságellenes hangulat. A 18-29 éves fiatalok túlnyomó többsége (76%) ideális életformának az együttélést követő házasságot tartja, az együttélés nélküli házasság, illetve a végleges élettársi kapcsolat híveinek aránya csupán 10-10%.

A gyermeküket egyedül vállaló anyák aránya növekszik. Az első gyermek vállalásának átlagos életkora a nőknél 27 év. 2006-ban az összes 18-29 éves nő 73 százaléka gyermektelen volt, férfiak esetén ebben a korcsoportban a gyermektelenek aránya 79%-ra becsülhető. A felmérések szerint azok közül a 15-29 éves fiatalok közül, akiknek még nincs gyerekük, 84 százalék kimondottan tervezi, hogy legyen. A párok 15%-a küzd meddőségi problémákkal.

A fiatalok 80 %-a megfelelőnek tartja saját lakáskörülményeit. A fiatalok stabil párkapcsolatba lépve, vagy a szülőtől elköltözve igen kis arányban bérelnék önálló lakást. A lakáshoz jutást az államilag támogatott hitelrendszer keretében próbálják megoldani.

A fiatalok kétharmada szüleivel él, egyötödük él saját vagy házas-/élettársa lakásában, házában, a fennmaradó 14 százalék bérelt lakásban, kollégiumban, ismerősöknél lakik az év legnagyobb részében

A holland nők 75%-a, a lengyel nők 14%-a, míg a magyar nők 5,7 %-a dolgozik részmunkaidőben.

A szegénységi küszöb (az egy főre jutó medián jövedelem 60%-a) alatt él az egyszülős családok több mint egyharmada (38,9%). A 15-29 éves fiatalok kétharmada (65%) él szüleivel. Sokan azok közül is szüleikkel élnek, akik amúgy már saját családot alapítottak (9%).

4.1.2. OKTATÁS, KÉPZÉS, TEHETSÉGGONDOZÁS, TÁRSADALMI MOBILITÁS

Az OECD által végzett PISA vizsgálat szerint a magyarországi 15 évesek olvasási készsége jóval az OECD átlag alatt van, a tanulók egynegyede alapvető olvasási készségekkel sem rendelkezik. Magyarország 29 ország közül a 21. helyen állt.

A középfokú oktatásban résztvevők számának az elmúlt 15 évben tapasztalható növekedése mellett az érettségit nem adó szakiskolai képzésben résztvevők száma 2005/2006-ra az 1990/91-es mennyiség 59,9 százalékára csökkent. A szakiskolákban kiemelkedően magas a lemorzsolódók aránya (20-25%).

Míg az 1980-as években az adott korosztály 1/10-e, ma a 18-29 évesek 40%-a jár felsőoktatási intézménybe.

Az innováció-vezérelt gazdasági növekedés humán feltételeinek megteremtéséhez szükséges műszaki és természettudományos képzettséggel rendelkező kvalifikált munkaerő kibocsátása jelentősen elmarad az EU átlagától (arányuk a végzetek körében Magyarországon 2002-ben 18%, az EU átlag 26,1%).

A kiterjedt állami és civil tehetségsegítő programokban 2006-ban, közel 70 ezer fő vett részt. A legkiválóbb fiatalok minden évben rangos nemzetközi versenyek (pl. diákolimpiák, EU Fiatal Tudósok Versenye, Intel ISEF verseny, stb.) és művészeti fesztiválok sorozatán érnek el kiemelkedő eredményeket.

A magyar fiataloknak csak 1/3-a beszél valamilyen szinten legalább egy idegen nyelvet. A legtöbben az angolt említik, a kettő vagy ennél több idegen nyelvet beszélők a fiatalok 10%-át teszik ki.

A bolognai rendszer - amelynek eredményeként a duális képzési rendszert lineáris váltotta fel - bevezetésének tapasztalatai hiányosak, elemzésük még várat magára. A felsőoktatás egyéb tendenciái viszont kritikára szorulnak, reformjuk elengedhetetlen. A felsőoktatásban ma nem a hallgató, a minőség a fontos, hanem az életben maradás, a finanszírozhatóság. Nincs elégséges minőségi kontroll a felsőoktatásban. A tanórákon kívüli tartalmas időtöltésre nincs megoldás. Szükségszerűvé vált a hallgatói képviselői rendszer reformja is. Hiányzik a munkaerő-piaci összehangolás, egyes területeken túlképzés, máshol alulképzés van. A létszámnövekedés szükségszerűen hozta magával az oktatói bázis felhígulását is. Az egyetemeken eltűnt a tudatos értelmiségképzési szemlélet és gyakorlat, melynek szemléleti hátránya már érezhető.

4.1.3. FOGLALKOZTATOTTSÁG, MUNKAERŐPIACI-HELYZET

Európai uniós összehasonlításban Magyarországon alacsony a fiatal korosztály munkaerő-piaci aktivitása. A 15-29 éves korosztály 21%-a aktív a munkaerőpiacon, szemben az EU-átlag 36%-ával. A fiatalok alacsony foglalkoztatottsága (Magyarország: 57%, EU-25: 62,9%) mellett az ifjúsági munkanélküliség aránya 2005-ig nem volt magasabb az EU-átlagnál, mára azonban a magyar 15-24 évesek 20%-a munkanélküli, míg az uniós átlag 16,8%. A be nem jelentett munkavégzés nagyobb arányban jellemzi a korosztályt, mint a felnőtteket.

A budapesti fiatalok 24%-a, a magyarországi fiatalok átlagosan 34%-a ismerkedett már meg kényszerűen a munkanélküli státusszal.

A munkaerőpiac struktúrája is átalakult: az aktív fiatalok körében nőtt a szellemi, míg csökkent a fizikai munkát végzők aránya, ezzel összhangban nőtt a foglalkoztatott fiatalok átlagos képzettségi szintje is.

Az EU átlagához képest nagyon alacsony az atipikusan foglalkoztatott (EU15, 5%), valamint a vállalkozó fiatalok aránya Magyarországon. A vállalkozók a már munkát vállalt fiatalok mindössze 3 százalékát teszik ki.

A fizetések átlagos nagysága eltérő: Budapesten és Nyugat-Dunántúlon magasabb bért kapnak a fiatalok ugyanazért a munkáért, mint a keleti régiókban. A település méretének csökkenésével csökken a szellemi foglalkozású, felsőfokú végzettséggel rendelkező munkavállaló fiatalok aránya és növekszik a középfokú végzettséggel rendelkező, fizikai munkát végzőké. A munkaerő kereslet és kínálat területi szinten is eltér egymástól.

A nők átlagos iskolai végzettsége magasabb, minek következtében nagyobb arányban foglalkoztatják őket a szellemi, felsőfokú végzettséget igénylő munkakörökben, mint a férfiakat. A férfiak körében magasabb a munkanélküliség, a nők viszont hátrányosabb helyzetbe kerülhetnek a munkaerőpiacon egy esetleges gyermekvállalás esetén.

Az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező fiatalok elhelyezkedési esélyei sokkal rosszabbak, mint a diplomásoké, bár az utóbbiak elhelyezkedési esélyei is romlanak. Egyre többen képzettségük alatti munkakört töltenek be.

A legrosszabb helyzetben a legfeljebb 8 általánost végzett fiatalok vannak. A roma fiatalok elhelyezkedési esélyei lényegesen rosszabbak, mint a nem romáké.

2000-hez képest megtriplázódott a pályakezdő diplomás munkanélüliek aránya, minden negyedik iskoláját befejező fiatal munkanélülüként „kezdi” pályafutását. Főleg a vidéki, elsőgenerációs értelmiségi fiatalok számára tűnik nehéznek az elhelyezkedés.

A pályakezdő fiatalok elhelyezkedését elsősorban a munkalehetőségek száma, a nem megfelelő szakmaválasztás, a szakmai tapasztalat hiánya és az iskolai végzettség befolyásolja. Az ifjúsági munkanélküliség strukturális munkanélküliség, vagyis a munkaerő-piaci kereslet és kínálat nem illeszkedik egymáshoz. A munkaerőpiac elvárásai ma már nem csak a végzettségre és a szakképzettségre, hanem a különböző személyes kompetenciákra, szakmai és gyakorlati tudásra vonatkoznak. Ezeket a kompetenciákat a fiatalok családi és szociokulturális háttere jelentős mértékben meghatározza, amit az oktatási rendszer nemigen képes ellensúlyozni. A kedvezőbb helyzetből indulók könnyebben helyezkednek el, a nehezebb helyzetben lévők a munkaerő-piaci versenyben eleve hátrányokkal indulnak.

4.1.4. MARGINALIZÁLÓDÁS, KIREKESZTETTSÉG

A nemzetközi összehasonlításokban alkalmazott szegénységi küszöb az OECD2-skála alapján meghatározott ekvivalens jövedelem 60%-a. Ennek alapján az EU népesség 16%-a tartozik a szegények közé. Legmagasabb arányt Lengyelországban és Litvániában (21%), a legalacsonyabbat Csehországban (10%) találhatjuk, Magyarországon ez az arány 13%.

Magyarországon, a 20 éven aluli eltartottak közel egyötöde, 420 ezer fiatal él a szegénységi küszöb alatt. A létminimum alatt élő fiatalok aránya ennek közel kétszerese (850 ezer). A 0-15 év közöttiek 25,2%-a; 16-24 év között 18,3%-a szegény. A gyermekes háztartások 20,5%-a szegény.

A szegénységben élő háztartások közel fele községekben él. Az országos átlaghoz képest háromszor nagyobb valószínűséggel találunk köztük olyan családokat, ahol legalább három eltartott gyermek van.

A munkaerőpiacon leghátrányosabb helyzetben levő roma népesség a legalacsonyabb foglalkoztatottsággal jellemezhető, leghátrányosabb kistérségekhez tartozó településeken él. A hátrányos helyzetű roma fiatalok többsége a szakmunkásképző intézet első-második évfolyamáról kihullik. A kimaradók aránya a legalacsonyabb presztízsű szakmunkásképző iskolákban a legmagasabb.

Fogyatékkal él a lakosság 5,7 %-a. 62 ezer családban él fogyatékos gyermek, ezeknek a családoknak közel egyharmada egyszülős család.

4.1.5. FOGYASZTÁS, GAZDASÁGI HELYZET, KULTÚRA, MÉDIA, INFOKOMMUNIKÁCIÓ

Az egy fogyasztási egységre (első fogyasztó) jutó havi nettó jövedelem a fiatalok (15-29 évesek) háztartásaiban (2004-ben) átlagosan 63 753 Ft volt, azonban nagy különbségeket tapasztalhatunk az adatok regionális vizsgálatokor: a közép-magyarországi régióban az egy fogyasztási egységre jutó átlagjövedelem 79 119 Ft, az észak-magyarországi régióban viszont csak 51 465 Ft volt. Még nagyobb különbséget találunk, ha a háztartásokat településtípusonként hasonlítjuk össze: Budapesten 85 005 Ft, községekben 53 594 Ft.

A fiatalok szabadidejük eltöltése során átlagosan hétköznap 2,14 órán keresztül, hétvégén 3,52 órán keresztül nézik a televíziót. A tévénézőkhöz képest alacsony a rendszeresen napilapokat (38,8 %) és hetilapokat (47,6 %) olvasó fiatalok aránya. A fiatalok több mint 50 %-a naponta internetezik, ezzel szemben könyveket kevesebben olvasnak rendszeresen (havonta 26 %-uk olvas el legalább egy könyvet).

A szabadidőben rendszeresen sportolók aránya 3 %. A korosztály 4,1 %-a jár havonta legalább egyszer múzeumba, 4,6 %-a komolyzenei koncertekre, 9,1 %-a színházba. A fiataloknak csupán harmada jár legalább havonta a tömegkultúrát megjelenítő multiplex mozikba is.

A lakhely méretének csökkenésével csökken az info-kommunikációs eszközökkel való ellátottság, és ezáltal csökken az esély a virtuális közösségekben való részvételre, csökken a formális ifjúsági közösségek és az azokban résztvevő fiatalok száma is. Az info-kommunikációs ellátottságot befolyásolja az életkor: míg a 14-17 éveseknél ez 90%, addig a 25-29 éveseknél ez az arány 75%-os. Az internet használók aránya 25-29 éveseknél 2/3-os.

4.1.6. IFJÚSÁG ÉS EGÉSZSÉG (EGÉSZSÉGI ÁLLAPOT, ÉLETMINŐSÉG, EGÉSZSÉGTUDATOSSÁG)

Az életésélyek indikátoraként használt születéskor várható élettartam mindkét nemnél növekszik, bár az EU25 országaihoz képest még mindig igen alacsony. A magyar férfiak hat évvel, a nők 4 évvel kevesebbet élnek egy átlagos európai uniós állampolgárnál (Magyarországon: nők – 77, férfiak 69; EU25 átlaga: 81 illetve 75)

A fiatal felnőtt korosztályok önbeszámolóson alapuló egészségi állapota jónak mondható. Az életvitelt negatívan befolyásoló vagy tartós korlátozást jelentő betegségek alig fordulnak elő. Leggyakoribb tünetek az idegesség, a fejfájás és a kedvetlenség. A leggyakoribb betegségek a hátgerinc-deformitások, a látási problémák és az asztma. A serdülők körében 4-8%-ra teszik a klinikailag bizonyított depressziós zavarban szenvedők arányát. A 18 éven aluliak körében a depressziós tünetek élettartam prevalenciája (az adott személy életében legalább egyszer előforduló esemény) 18-20%. Ez megegyezik az európai országokra vonatkozó becsült értékekkel (17-22%).

A serdülőkorú halálozás okai között a statisztikák élén mindkét nemnél a balesetek és az öngyilkosság állnak.

A fiúk 18-21%-a, a lányok 10-14%-a túlsúlyos és kövér. A rosszindulatú daganatos betegségek fiatalkori előfordulása növekvő tendenciát mutat. Ez az emelkedés a leukémiákra (új esetek gyakoriságának (incidencia) növekedése 1,2%/év), a központi idegrendszeri daganatokra (incidencia növekedés 4,2%/év) és a szolid tumorokra is jellemző.

A korosztály legfiatalabb tagjainak (15-16 évesek) 95 %-a fogyasztott már alkoholt. A lerészegedés életprevalenciája 69%. A fiatal felnőtt férfiak 37%-a, a nők 28 %-a dohányzik.

A 2002-es HBSC-vizsgálat adatai szerint a 9. és a 11. évfolyamos diákok 24,3%-a használt már életében valamilyen legális vagy illegális szert. A fiatalok 9,3%-a fogyasztott életében legalább egyszer valamilyen gyógyszert visszaélészerűen, nem orvosi utasítás alapján vagy gyógyszert és alkoholt együttesen. Kábítószer-típusonként vizsgálva a fiatalok drogfogyasztását megállapítható, hogy a marihuána és a hasis a leginkább

elterjedt szer, ezeket a megkérdezettek közül majd minden ötödik tanuló kipróbálta már életében. A marihuána után az ecstasy és az amfetaminok következnek 4,3% és 3,6%-os fogyasztási aránnyal. Az oldószerek, ragasztók, az LSD és egyéb hallucinogének, továbbá az opiátok és a kokain, valamint a crack viszonylag alacsony, 0,7% és 2,1% közötti fogyasztási aránnyal követik az előzőket. Az első próbálkozások többnyire középiskolás korban, 15-16 évesen történnek.

Életkoruknál fogva egészségmagatartásuk még pozitív irányba befolyásolható, egészséggel kapcsolatos attitűdjeik még alakíthatóak, ha azokat nem a tiltás és az ijesztés eszközeivel kívánjuk befolyásolni. Számos hazai és nemzetközi kutatás utal arra, hogy az egészségtudatosság és az egészségbefektetési hajlandóság jelentősen növelhető ebben az életkorban. A rizikómagatartások többsége (dohányzás, alkohol, drog) stresszoldó szerepet játszik; feszültségcsökkentő hatásuk azonnali eredménnyel jár a felgyorsult világban, ahol gyorsan kell követni a változásokat. A magatartás káros következményei pedig nagy időeltolódással jelennek meg, a megbetegedés vagy a halálozás kockázata alig mérhető.

4.1.7. IFJÚSÁG ÉS BŰNÖZÉS, DEVIANCIÁK

Az ifjúsági bűnözés relatíve magas aránya önmagában nem specifikuma a mai magyar helyzetnek, ha más demokráciákkal hasonlítjuk össze. Az 1998-as csúcsponthoz képest összességében csökkenés van a létszámban is (1998: 53 ezer, 2005: 42 ezer fő), de valamelyest a fiatalok aránya is javult (38%-ról 32%-ra csökkent).

Az átlagosnál magasabb a fiatalok veszélyeztetettsége: a 15-18 évesek korosztályából minden tízezer személyből 39, a 25-29 évesek korosztályából 41 személy vált erőszakos bűncselekmény áldozatává.

4.1.8. KÖZÖSSÉG, RÉSZVÉTEL, KÖZÉLET

A politikai intézményrendszer egyes elemei iránt nagyfokú bizalmatlanság nyilvánul meg. A demokratikus intézményrendszer elfogadottsága alacsony. Erősen negatív a bizalmi indexe a képviselői demokrácia alapjellérének számító Országgyűlésnek és a pártoknak. A kormány, a sajtó, valamint az egyházak szintén a negatív tartományba esnek. A pozitív tartományban a honvédség, a bíróságok és a rendőrség szerepelnek – nem elképzelhetetlen, hogy utóbbi kettő megítélése megváltozott az elmúlt évben.

A közéleti aktivitás fontos dimenziója a civil szervezeti tagság. A fiatalok kevesebb, mint hatod része rendelkezik valamilyen szervezeti tagsággal (15%). A legpreferáltabbak a sportegyesületek, a sportklubok és az egyházi szervezetek. A még értelmezhető sávban található a kulturális, hagyományőrző csoportok, valamint a diák- és az önkéntes szervezetek.

Minél inkább érdeklődik a fiatal a politika iránt, annál nagyobb a valószínűsége, hogy szervezeti tagsággal rendelkezik. Azok a fiatalok, akik tagjai valamilyen szervezetnek, elsősorban a barátok, a közösség kedvéért lettek tagok (38 százalék). A válaszok sorrendjében a második az érdekképviselő lehetőség (14 százalék) és a harmadik az iskolai indíttatás (diáktársak, tanárok befolyása: 10 százalék), 7 százalékos említési arányt ér el a fontos ügyek felvállalása és az, hogy valami jót tehet a közösségért.

A tagsági viszonyrendszerben nem lévő többség elsősorban az érdektelenséget, valamint az idő hiányát jelöli meg távolmaradási okként (36%).

A 14-29 éves generációk 29%-a végez tágran értelmezett önkéntes munkát.

4.1.9. FÖLDRAJZI MOBILITÁS, MIGRÁCIÓ

A bevándorlók száma 2005-ben 18809 fő volt, ennek 15-29 éves korosztályba tartozott 44%-a. A 9822, állampolgárságot kapott személy 23,5%-a tartozott a 15-29 évesek közé. A végleges letelepedési szándékkal érkezők körében a 14 éven aluliak aránya nem érte el a 20%-ot. A bevándorlók legnagyobb csoportját a határon túlról érkező magyarok jelentik, körükben az átlagnál alacsonyabb a gyerekes családok aránya.

A Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok között a 29 éven aluli fiatalok aránya kb. 40%, a nemek aránya kiegyenlített.

A belföldi vándorlások 37,5 %-át a 15-29 éves korosztályok adják. Évente az adott korosztály 7,6%-a változtatja meg település szerinti lakóhelyét. A településen belüli lakóhely változtatások (költözések) aránya 5,6%. A diákok tanulási célú külföldi migrációja a felsőfokú tanulmányokat folytató, posztgraduális és doktori (PhD) képzésben résztvevőknél a legmagasabb. Az OECD országaira jellemző arány 3-5%, Magyarországon 1%.

4.2. AZ IFJÚSÁGI KÖZFELADATOK ÉS ELLÁTÁSUK HELYZETE

4.2.1. JOGSZABÁLYI KÖRNYEZET (AZ IFJÚSÁGI KÖZFELADATOK JOGI SZABÁLYOZOTTSÁGA, A JOGOK ÉRVÉNYESÜLÉSE)

A mai kormányzati munkamegosztásban az ifjúsági ügyek gazdája a szociális és munkaügyi miniszter.

Jelenleg nem meghatározott az ifjúsági közfeladatok fogalmi köre, ellátásuk rendszere. Bár intézmények működését leíró -, valamint ágazati-szakmai jogszabályok (munkaügy, munkavédelem, egészségügy, szociális, közlekedési, kulturális, büntetés-végrehajtás, stb.) tartalmaznak speciális ifjúsági korosztályoknak címzett jogokat, de azok nem összehangoltak.

A szervezetekre, intézményekre és pályázatokra vonatkozó jogszabályok csak részben pótolják azt a szabályozási hiányt, amelyet az ifjúsági törvény, az önkormányzati törvény és a gyermekvédelmi törvény (illetve a hiányzó gyermeki jogok érvényesítéséről szóló törvény) hagy az ifjúsági jogok, ifjúsági közfeladatok és az intézményrendszer tételes meghatározásában.

Az önkormányzati törvény a települési önkormányzatok általános feladatai közé sorolja a „gyermek és ifjúsági feladatokról való gondoskodást”, azonban adós marad ennek tartalmi meghatározásával. A megyei önkormányzatok kötelező feladatai között sorolja fel a törvény a „gyermek- és ifjúsági jogok érvényesítésével kapcsolatos feladatokat”; a gyakorlat azonban ennek a feladatnak csak nyomokban mutatja bármilyen formájú, módszerű megvalósulását.

A gyermekjogi sérelmek 99%-a látens marad, mert alanya nem tud, nem képes az állampolgároknak általában rendelkezésére álló jogérvényesítési, jelzési vagy éppen csak segítségkérési lehetőségekkel élni. A gyermekjogok, a Gyermekjogi Egyezmény megismertetésének mechanizmusai és gyakorlata nem alakult ki Magyarországon.

4.2.2. ÁLLAMI, REGIONÁLIS, HELYI SZINTŰ IFJÚSÁGI FELADATOK, INTÉZMÉNYRENDSZER

Az illetékes minisztériumban jelenleg 5 fő státusszal működő Gyermek és Ifjúsági Osztály végzi a szakterület feladatait.

Az SZMM és az Esélyegyenlőségi Szakállamtitkárság felügyelete alá tartozik:

- a pályázatát végző Európai Szociális Alap Nemzeti Programirányító Iroda Kht (ESZA Kht), továbbá
- a Foglalkoztatási és Szociális Hivatal szakmai önállósággal bíró részjogkörű költségvetési egységként működő Mobilitás Országos Ifjúsági Szolgálat (Mobilitás), amely a szakmai munka szervezését végzi. A Mobilitás ellenőrzi és összehangolja a szakmai önállósággal rendelkező regionális ifjúsági szolgáltató irodákat (RISZI) és működteti a F fiatalok Lendületben Programirodát, amely felelős a nem formális nevelési programokat támogató Youth in Action program magyarországi megvalósításáért.
- a minisztérium háttérintézményében, a Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézetben található Gyermekek- és Ifjúságkutatási Főosztály.

Az SZMM Esélyegyenlőségi Szakállamtitkársága felügyeli a Gyermekek és Ifjúsági Alapprogramot (GYIA), amely támogatja a gyermekek és a fiatalok programjait, szervezeteit, kezdeményezéseit. Az Alapprogram kezelő szerve az ESZA Kht., a Tanács titkársági feladatait a Mobilitás látja el.

A GYIA regionális javaslattevő testületei a régióként ülésező regionális ifjúsági tanácsok (RIT-ek), amelyek regionális szinten kanalizálják a fejlesztéseket és forrásbővítő funkciójuk van az adott régió tekintetében.

Fővárosi és megyei szinten működnek a gyermek- és ifjúságvédelmi koordinátorok, akik a veszélyeztetett, vagy bűnelkövető fiatalok védelmét, rehabilitációját látják el. Az ifjúsági intézményrendszer helyi szintjét alkotják az önkormányzati ifjúsági referensek, valamint az ifjúsági információs és tanácsadó irodák (ifjúsági irodák), ifjúsági információs pontok. A referensek feladata jellemzően a megyeszékhelyeken, városokban az önkormányzatok ifjúsággal kapcsolatos intézkedéseinek koordinálása. Kiseb városokban, nagyközségekben a referensek gyakorta töltenek be ifjúságfejlesztői, katalizatori szerepet is. Többnyire a megyeszékhelyeken és meghatározóan önkormányzati fenntartásban működnek az ifjúsági információs és tanácsadó irodák, melyek alapellátás-jellegű humánszolgáltató intézményként végzik személyes tájékoztató és tanácsadó és ifjúságsegítői tevékenységüket. Az irodák bázisára és szakmai gyakorlatára épülve működnek az információs pontok, melyek tevékenységükben az ifjúsági információk közvetítését végzik, általában más ellátáshoz, intézményhez kapcsolt szolgáltatásként.

Az önkormányzatok ifjúsági tevékenységéről a szükséges statisztikák hiányában nincsenek megfelelő adatok, de a civil szervezetek helyi döntéshozatalban való részvételéről szóló vizsgálatok azt mutatják, hogy a szervezetek töredéke van csak befolyással az önkormányzati politikára. A civil szervezetek által használt részvételi elemekre összességében jellemző, hogy településtípusok szerint nagyon eltérőek, jellemzően inkább a nagyobb települések biztosítják a részvétel lehetőségét.

Az ifjúsági fejlesztéseknek, egyáltalán; a helyi, térségi, regionális vagy országos ifjúsági feladatoknak a szervezésével, tervezésével kapcsolatban is azt látjuk, hogy az egyébként elvárható szintű és tartalmú politikák esetlegesen alakulnak. Nagyobb városokban, megyeszékhelyeken az elmúlt évtizedben ugyan készültek ifjúsági koncepciók, stratégiák, de ezek többnyire nem váltották be a hozzájuk fűzött reményeket, így jelentőségüket elvesztették, többet ezek közül ma már nem is aktualizálnak. A fejlesztéspolitikában nem jelenik meg a szolgáltatások komplex, horizontális-jellegű fejlesztésének elve és gyakorlata sem. Az Új Magyarország Fejlesztési Terv operatív programjai között más ágazatok mentén (jellemzően a szociálpolitika és az oktatás) értelmeződnek ifjúsági célú fejlesztések.

4.2.3. ELJÁRÁSOK, ADMINISZTRÁCIÓ, TRANSPARENCIA

Az ifjúsági terület igazgatási eljárásait, pályázatkezelési szabályait célirányos kutatás még nem vizsgálta. Nincsenek célszerűségekre, eredményességekre vonatkozó adatok, információk. A pályázatok cél szerinti megvalósulását, társadalmi hatását, megtérülését sem vizsgálják, indikátorok kidolgozására nem került sor. A monitoring rendszer a pénzügyi teljesítés szabályosságának vizsgálatára korlátozódik.

Az ifjúsági ügyek horizontális jellege miatt különösen fontos lenne az ágazatok közötti párbeszéd, azonban a koordináció közigazgatási fórumai nem léteznek vagy nem érzékelhető a működésük.

Ifjúsági területen kialakult az állami szolgáltatások és a forráselosztás regionális intézményrendszere, de a források és döntési kompetenciák decentralizálásának folyamata megállt.

A pályázatok bírálati rendszere nem átlátható, csak részben nyilvános. A döntésben részt vesznek azon szervezetek képviselői, akik pályázóként is megjelennek a folyamatban.

A támogatások adminisztrációja során a kezelő szervezetek jogkövetkezmény nélkül sérthetik meg az előírt határidőket, mérföldköveket. A pályázati folyamat idő- és humánerőforrás-igényének kimutatása 2007-ben kezdődött meg, korábbi adatok nem állnak rendelkezésre.

A megítélt pályázati összegek folyósítása rendszeresen késik.

4.2.4. PÁRBESZÉD, ÉRDEKEGYEZTETÉS, CIVIL FORRÁSBEVONÁS, EGYÜTTMŰKÖDÉS

A magyarországi ifjúsági szervezetek a rendszerváltás óta eltelt 17 év folyamán végig olyan környezetben végezték munkájukat, amelyet az ifjúságpolitikai intézményrendszer folytonos átalakítása, a feladatok, a felelősségi- és hatásköri kérdések különböző kormányzati intézmények, illetve intézményi szintek közötti megosztása, s nem kis részben a pártpolitikai befolyásoltság jellemezett.

Jelenleg nincs Magyarországon legitim civil-kormányzati párbeszéd és nincs az ifjúsági szervezeteket képviselő az ifjúsági korosztályok érdekeit megjelenítő civil együttműködés.

Az ifjúsági ernyőszervezetek működésére leginkább az instabilitás volt a jellemző, a mindenkori kormányok és politikai pártok igyekeztek olyan intézményi struktúrákat létrehozni, ami a hozzájuk közelebb álló ifjúsági szerveződések számára biztosítanak előnyösebb működési feltételeket. Az ifjúsági korosztály részvétele a nonprofit és civil szervezetekben csökkent.

4.2.5. IFJÚSÁGKUTATÁS (MONITORING)

A magyarországi ifjúságkutatások alapjául szolgáló statisztikák megbízhatóak, általában megfelelő bontásban állnak rendelkezésre. Jelentős információs forrás a Központi Statisztikai Hivatal, mely életkori bontásban számos alapadatot szolgáltat a gyermekekről és a fiatalokról.

Ifjúságkutatás különböző – főleg egyetemi és akadémiai - intézményekben zajlik, de ezen intézmények fő profilját általában nem ezek a kutatások adják. Piaci közvélemény-kutató intézetek és think-tank-ek közül is többen végeznek ifjúsággal foglalkozó empirikus közvélemény-kutatásokat, elsősorban állami megrendelésre. Jellegzetesek még a települések által közvetlenül megrendelt ifjúságkutatási projektek.

A magyar ifjúságkutatásban, az intézményi és finanszírozási adottságok miatt is, hiányoznak a rendszeres, visszatérő vizsgálatok. Alapvetően intézményi sokszínűség jellemzi a magyarországi ifjúságkutatást, amely együtt jár a finanszírozási források hullámzásával is. Az utóbbi évek empirikus kutatásainak nagy részét valamilyen kérdőíves módszerrel végezték (80%), melyek harmadát (37%) tette ki a személyes interjúval végzett kutatás. A másik leggyakoribb a survey technika volt. Az 1995-től végzett ifjúságkutatások mintegy hatodát (17%) végezték mélyinterjú, vagy egyéb kvalitatív módszerekkel.

Évente kb. 50 publikáció jelenik meg az ifjúság élethelyzetével kapcsolatos kutatásokról tudományos szakfolyóiratokban.

4.2.6. IFJÚSÁGI CÉLÚ KÖLTSÉGVETÉSI FORRÁSOK

Az ifjúsággal kapcsolatos állami feladatok és a kapcsolódó források jelentős része hagyományosan a szakminisztériumok hatáskörében található. Az ifjúságpolitikával összefüggő feladatok kormányzati koordinálásának központja átlagosan két évente változik.

Az ifjúságért mindenkor felelős minisztériumok ifjúsági célú előirányzatai 2004-ig nőttek, majd folyamatosan csökkennek a fejlesztési célok átcsoportosítása, illetve költségvetési sorok eltűnése következtében. 2007-ben lényegében a 2000. évvel azonos nominálértékű összeg, alig több mint 1,3 mrd. Ft (a központi költségvetés kiadási főösszegének 0,016 %-a) áll e célra rendelkezésre, szemben a 2006. évi 2 mrd. Ft-tal (a kiadási főösszeg 0,026 %-a). A Mobilitás támogatásával (343 m Ft) együtt az intézmény-fenntartási és fejlesztési kiadások fele-fele arányban oszlanak meg.

A GYIA központi és az egyéb központi ifjúsági pályázatok keretében a beérkezett 3522 pályázat 29 %-a részesült összesen 991 m Ft támogatásban. A GYA 2006. évi előirányzata (487,2 m Ft) 2007-re ez 295 m Ft-ra olvadt. A forrás felett rendelkező GYA Tanács az összeg 70 %-át a regionális ifjúsági tanácsok kompetenciájába utalja. Ezen testületek (GYA és RIT-ek) 2006-ban a beérkezett 4309 pályázat mintegy 40 %-át részesítették támogatásban.

Az ifjúsági szervezetek és programjaik finanszírozásában nem számszerűsített, de kétséget kizáróan jelentős szerepet játszik a Nemzeti Civil Alapprogram (2004-től) és a Nemzeti Kulturális Alap.

A hazai forrásokat 2007-től a Youth in Action (Fiatalok Lendületben) program egészíti ki. Magyarországon a Youth in Action Bíráló Bizottsága diszponál a decentralizált források felett. A megelőző Youth 2000-2006 Program mintegy 10 millió eurónak megfelelő összeggel támogatta a program a magyar ifjúsági szervezetek nemzetközi együttműködéseit és hazai programjait. Az összes támogatott pályázat száma: 2576 (a beérkezett pályázatok 56 %-a). A támogatásból 72 ezer fiatal és a velük foglalkozó szakember részesült. A pályázók fele a közép-magyarországi régióból, döntően Budapestről került ki. 2007-ben a Fiatalok Lendületben program pályázataira 2,411 millió euró állt rendelkezésre.

4.3. AZ IFJÚSÁGI SZAKMA – A CIVIL IFJÚSÁGI SZEGMENS

4.3.1. SZAKMAI STRUKTÚRÁK, KÉPZÉS

I

Az ifjúsági szolgáltatások közös jellemzője, hogy katalizátor szerepet játszanak a települések, kerületek, kistérségek életében. A fiatalok fejlesztésében kulcsszerepet játszó ifjúsági szolgáltatások (ifjúsági információs és tanácsadó irodák, ifjúsági információs pontok, ifjúsági közösségi terek, felkereső ifjúsági munka) száma az elmúlt években növekedésnek indult, azonban még közel nem épültek ki olyan szinten, ami országosan, és akár az azonos településtípuson belül is az egyenlő elérési és igénybevételi esélyeket teremtené meg a fiatalok számára. Általánosan elmondható, hogy nem vagy csak részben honosodtak meg a különböző szolgáltatók ágazatközi együttműködései, így a fiatalok többsége „töredezett” humán szolgáltatási rendszerre tud támaszkodni. Belátható az is, hogy ily módon jelentősen romlik a hatékonyság, jelentős szolgáltatási potenciál marad kihasználatlan. Az ifjúsági szolgáltatások hálózatos, rendszerként való működése még nem alakult ki, továbbá nem honosodtak meg a különböző szolgáltatások ágazatközi együttműködései: a fiatalok többsége továbbra csak „töredezett” szolgáltatásrendszert tud igénybe venni, jelentős szolgáltatási potenciál vesz el.

Az ifjúsági referensek létszáma régióként eltérő (Dél-Alföld 15, Észak-Alföld 20, Észak-Magyarország 19, Dél-Dunántúl 15, Közép-Dunántúl 9, Nyugat-Dunántúl 17, Közép-Magyarország 4), a 2005. évi támogatások alapján 87-en dolgoznak 75 településen.

A referensek foglalkoztatása, működésük finanszírozása az önként vállalt feladatok közé sorolandó, mára megszűnt központi pályázati támogatás segítette a munkakörök létrejöttét. Igazgatási és szakmai szempontból egyaránt szabályozatlan a referensek feladat-és munkaköre, ahogy szerepük az ifjúsági szolgáltatások rendszerén belül is.

Az ifjúságsegítő felsőfokú szakképzés Magyarországon 2003-ban indult (2004-ben 239 fő, 2005-ben 378 fő, 2006-ban 488 fő volt elsőéves hallgató). Jelenleg 12 intézményben, államilag finanszírozott és költségtérítéses módon, nappali és levelező formában egyaránt végezhető. A szakképesítéssel betölthető foglalkozások: egyéb pedagógusok: szabadidő-szervező, gyermek- és ifjúságvédő, gyermekfelügyelő; kulturális szervező munkatárs; szociális, gyermek- és ifjúságvédelmi ügyintéző.

2006-ban indult Pécsen az „ifjúsági szakértő szakirányú továbbképzés” (felsőfokú képzés). A képzés célja az ifjúsággal foglalkozó intézmények, szervezetek munkatársainak speciális, szakmai képzése.

A Kompas ember jogi képzés bevezetésének kísérleti programja jelenleg is folyik a közoktatás különböző szintjein.

A regionális szintű ifjúsági szolgáltatások ismertségük és elfogadottságuk magas, segítségükkel az ifjúsági területen rendelkezésre álló humán erőforrás jól hasznosítható, katalizátor szerepet töltenek be a fiatalok és közösségeik önszerveződéseinek létrejöttében. Az elmúlt évek szolgáltatás- és intézményfejlesztési folyamatai jellemzően a fiatalok egyes speciális élethelyzetére koncentráltak.

4.3.2. CIVIL IFJÚSÁG- SZERVEZETEK, (RÉSZVÉTEL, SZOLGÁLTATÁSOK, ÖNKÉNTESEK, ÉRDEKKÉPVISELET)

Az ifjúsággal kapcsolatos szerveződések a magyar civil szektor mindössze 4%-át tették ki. Szervezetszámukkal arányosan részesültek a bevételi forrásokból, összesen 10,3 milliárd forinttal gazdálkodhattak. Az egy szervezetre jutó átlagosan 5 millió Ft-os bevétel azonban lényegesen kisebb volt a non-profit szektor átlagánál (17 millió Ft), és az ifjúsági szervezetek 6%-ának sem bevétele, sem kiadása nem volt, utóbbiak feltehetően csak formálisan léteztek. Az ifjúsági szervezetek kétharmada egyesületi, 33%-a alapítványi formában működött, az összes alkalmazott 3, az egyesületi tagok 4, és a rendszeresen dolgozó önkéntesek 5%-a összpontosult náluk. Egyharmaduk a Közép-Magyarországi régióhoz kapcsolódott, s döntő többségük (81%) városokban végezte tevékenységét.

Az ifjúsági civil szervezetek száma 1995 óta növekedett, taglétszámuk azonban nagymértékben csökkent és a szervezetcsoport belső szerkezete is átalakult. A legtöbb és a legnagyobb taglétszámú ifjúsági szervezetcsoportot továbbra is a diáksport egyesületek alkotják, a második legnagyobbat a heterogén összetételű és célú gyermek- és ifjúságvédelmi szervezetek képviselik. A legnagyobb változás a szabadidős ifjúsági szervezeteknél történt, amelyek száma és taglétszáma is jelentősen visszaesett. 1995-ben még a szervezetek 28%, a tagok 39%-a kapcsolódott hozzájuk, 2004-ben ugyanezek a mutatók már csak 23% és 12% voltak. Az ifjúsági szervezetek speciális csoportját alkotó politikai szerveződések mutatói ellentmondásosan alakultak: az ifjúsági szervezetek között számarányuk folyamatosan, 9%-ról 3%-ra csökkent, ugyanakkor taglétszámuk nagyon hektikusan változik. A választásokat követő években tagságuk mindig jóval magasabb volt, mint a köztes időszakban.

A szervezeti tagság az átlagost meghaladó arányban volt jellemző a felsőoktatási intézményekben tanulóakra, az egyházasan vallásosakra, a férfiakra és a fővárosban élőkre. A fiatalok közéleti aktivitását illetően figyelemre méltó, hogy a 2004-re vonatkozó ifjúságkutatás szerint a fiatalok a jövőben jóval magasabb arányban vettek volna részt tiltakozó- és érdekvédelmi megmozdulásokban, mint tették azt korábban.

1995 és 2004 között nőtt az ifjúsági hitélettel kapcsolatos szervezetek száma, de fiatalokat integráló erejük már kevésbé volt számottevő, aktív tagjaik száma 1997 óta folyamatosan csökken. Jelezni kell azonban, hogy az

egyházi ifjúsági szervezetek egy része továbbra is az egyházközséghez, a helyi felekezethez kapcsolódva, de nem bejegyzett ifjúsági szerveződésként végzi tevékenységét.

4.3.3. IFJÚSÁGI CÉLÚ (NEM ÁLLAMI) FORRÁSOK

Az ifjúsági civil szolgáltató szervezetek költségvetése – azok jellegének összetettségéből adódóan jelentősen eltérő. A minimum és a maximum értékek között nagy a különbség, az átlag a 2005-2006-ban 15,8 -16,6 millió Ft. A minimum értékek 1,5 -2 millió Ft-ot jelentenek.

A szervezetek anyagi forrásainak megszerzésének módja szintén nagy különbségeket mutat, de átlagosan 44%-ra tehető a kormányzati támogatások aránya (pl. NCA, GYIA, minisztériumi támogatások), illetve 21%-ra az önkormányzati támogatások aránya.

A többi forráslehetőség közül kiemelkedik az Európai Unió pályázatok aránya, ami 26%, de a magas szórás miatt elmondható, hogy ezekhez a forrásokhoz a szervezetek szűk köre jut hozzá sikeresen, esetleg ismétlődő módon. Az egyéb pályázati támogatások aránya 15%, míg a gazdasági szereplők támogatása és a saját bevétel aránya 12% - 12%-ban van jelen.

Az 1%-os felajánlások igénybevételének aránya 4%, de ehhez a szervezeteknek szintén csak szűk köre jut hozzá, és az alacsony szórás alapján elmondható, hogy az így beérkező bevételek valóban a legkisebb hányadát teszik ki a szervezetek költségvetésének. A civil szervezetek esetében sokszor megállapítható az, hogy az 1%-os felajánlásokkal befolyt összeg éppen az ezzel kapcsolatos hirdetési és egyéb adminisztrációs költségeket fedezi.

Az Európai Unió és egyéb pályázatok mellett az állami és önkormányzati támogatások jelentős része is pályázati úton kerül kiosztásra, amely eredményeképp több szervezet jut kisebb összegű támogatáshoz.

5. SWOT + T ANALÍZIS

A stratégia kialakításhoz, a helyzetelemzésben foglalt következtetések rendezését végrehajtva, az erősségeket, gyengeségeket, lehetőségeket és veszélyeket számba vevő SWOT analízist készítettünk. Az európai és hazai körülményeket meghatározó, rendkívül nehezen befolyásolható trendeket külön tüntetjük fel.

5.1. TRENDEK:

1. Európa egésze, ezen belül a legtöbb ország demográfiai kihívásokkal küzd.
2. Európa egyre nagyobb figyelmet, szakmai és pénzügyi erőforrást szán az ifjúsági munkára, a fiatalokra; Európa országaiban az integrált ifjúságpolitikai tervezés időszakát éljük.
3. Európa-szerte a nem formális és informális úton megszerezhető kompetenciák (ismeret+készség+attitűd) felértékelődnek; az info-kommunikációs eszközök használata és elterjedtsége erőteljesen növekszik.
4. Európa mindegyik országában a vállalatok társadalmi célokra fordított erőforrásai és az erről szóló közbeszéd dinamikusabban növekszik.
5. Európa szinte mindegyik országában napirenden van az egyéni és társadalmi felelősség újrendezésének kérdése.

5.2. SWOT

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none">✓A termékenységi arány csökkenése ellenére egyáltalán nem jellemző az akaratlagos gyerektelenség,✓Kutatási adatok szerint liberalizálódtak a családok gyermeknevelési szokásai, visszaszorulóban van a testi fenytés alkalmazása. Egyre többen keresik szakértők közreműködését gyermekükkel kapcsolatos problémáik megoldásához.✓Magyarország európai szinten is kiemelkedően jó eredményeket tud felmutatni a tehetségsegítés terén✓A fiatalok közéleti és közösségi aktivitása a szervezett formák helyett az „ügyközpontú”, célorientált közösségi aktivitások irányába mozdult el.✓Az Unióból betelepülők kiegyensúlyozott nemi megoszlása mérsékli a Magyarországon tapasztalható nőtöbbletet, korösszetételük pedig csekély mértékben, de fiatalítja a magyar népességet.✓Léteznek jó példák a kormányzati-civil feladat-ellátási megállapodásokra✓A regionális szintű ifjúsági szolgáltatásokról elmondható, hogy ismertségük és elfogadottságuk magas, segítségükkel az ifjúsági területen rendelkezésre álló humán erőforrás jól hasznosítható, katalizátor szerepet töltenek be a fiatalok és közösségeik önszerveződéseinek létrejöttében. Az elmúlt évek szolgáltatás- és intézményfejlesztési folyamatai jellemzően a fiatalok egyes speciális élethelyzetére koncentráltak. Kialakult, illetve megerősödött az ifjúsági, a köz-és	<ul style="list-style-type: none">✓Életpályájuk alakulásában azok vannak előnyösebb helyzetben, akiknek a családja maga is előnyösebb helyzetben van✓A közoktatás nem biztosítja eléggé az alkalmazható és versenyképes tudás elsajátításához szükséges alap- és kulcskompetenciák elsajátítását, nem alapozza meg az egész életen át tartó tanulást.✓Az ifjúsági munkanélküliség strukturálisan a kereslet és a kínálat nem megfelelő találkozására vezethető vissza.✓Gyengék a munkaerő-piaci és az oktatási intézmények közötti kapcsolatok.✓A nyelvtudás hiánya miatt a magyar fiatalok érvényesülési esélyei elmaradnak az EU átlagától.✓Uniós összehasonlításban rendkívül alacsony a magyarországi fiatalok foglalkoztatottsága, minden negyedik iskoláját befejező fiatal munkanélküliként „kezd” pályafutását.✓A foglalkoztatási és munkához jutási esélyek társadalmi csoportonként, valamint területileg is nagyon eltérőek.✓A szegénység mélyül, a népességen belüli arányukhoz képest jóval nagyobb részben érinti a gyermekeket és fiatalokat✓A vidék tudásmegtartó ereje gyenge, még a nagy, vidéki egyetemi városok sem képesek megtartani az elsősorban Nyugat-Magyarországra, Budapestre és az Unió más országaiba vándorló diplomás munkaerőt.✓A fogyatékos emberek a magyar társadalom leghátrányosabb helyzetű csoportjai közé tartoznak. Az EU tagországok közül Magyarországon a

<p>felsőoktatási, a munkaerő-piaci, a gyermekvédelemi, a családsegítő és további számos szolgáltatás- és intézményrendszer.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ A végzett hallgatók elhelyezkedése azt mutatja, hogy az ifjúságsegítők egyharmada dolgozik kifejezetten ifjúsági területen. ✓ A törvényi szabályozás hiányának ellenére helyi rendeleti szinteken artikulálódik az ifjúsági közfeladatok egy része. ✓ Az önkormányzatok egy része saját bevételei terhére, normatív finanszírozás hiányában is hajlandó a professzionális ifjúsági szolgáltatások fenntartásában meghatározó szerepet vállalni. ✓ Elkötelezett humánerőforrás a kormányzati háttérintézményekben, az önkormányzati hivatalokban, és a civil szervezeteknél. 	<p>legalacsonyabb a fogyatékkal élők foglalkoztatása.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ A társadalomban egyre nagyobbra nyílt a kulturális-olló. ✓ A gyermekkori depresszió előfordulása komoly növekedést mutat, és egyre fiatalabb korra tolódik ki az érintettség határa. A depresszivitás szoros összefüggést mutat az önsértések és öngyilkosságok előfordulásával. ✓ A fejlett világban, így Magyarországon is a fiatalok mind nagyobb arányát érinti az elhízás. ✓ Európai összehasonlításban a magyar fiatalok körében az átlagosnál gyakoribb a dohányzás, a nyugtatófogyasztás, a gyógyszer és az alkohol együttes fogyasztása, valamint a borivás. ✓ A fiatalok számára korlátozottan áll rendelkezésre a szabadidő közösségben való eltöltésére alkalmas fizikai tér. ✓ Az ifjúsági közfeladatok meghatározatlansága miatt hiányzik a magyar jogrendszerből az ifjúsági törvény. ✓ Nincsenek törvénybe foglalva azok a jogérvényesítési eszközök, eljárások, technikák és hiányzó intézmények, amelyek a gyermeki jogok állami érvényesítését szolgálnák. ✓ Az állami és a helyi szintű feladatok ellátásához rendelt költségvetési források minimálisak. ✓ Az ifjúsági célú pályázatok, mint fejlesztési programok, nem működnek. ✓ Nem honosodtak meg a különböző szolgáltatások ágazatközi együttműködései: a fiatalok többsége továbbra is csak „töredezett” szolgáltatásrendszert tud igénybe venni, jelentős szolgáltatási potenciál vesz el. ✓ Az egész ifjúsági szolgáltató szektorra jellemző pénzügyi kiszolgáltatottságot a megkésett állami pénzügyi teljesítések jelentik ✓ A civil szervezetek helyi döntéshozatalban való részvételéről szóló vizsgálatok azt mutatják, hogy a civil szervezetek töredéke van csak befolyással az önkormányzati politikára. ✓ A magyar népesség mobilitási mutatói nemzetközi összehasonlításban nagyon kedvezőtlenek. Ez mind az országon belül, mint az európai munkaerőpiac vonatkozásában igaz. ✓ A magyar fiatalok hozzáférési esélyeiben és lehetőségeiben jelentős egyenlőtlenség tapasztalható az ifjúsági szolgáltatások tekintetében.
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> ✓ A fiatalok harmada számára az internet kommunikáció elsődlegessé vált. Jellemzően a 15-20 éves korosztály nevezhető az „információs társadalom bennszülöttjének” ✓ A szülői házból való elköltözés életkora általában kitolódott, viszont akik mégis kilépnek, azok esetében hamarabb megtörténik az önálló lakás 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ A gyermek- és fiatalkorúak alacsony népességen belüli aránya – a fiatalok alacsony foglalkoztatottságával párosulva – komoly aggodalomra ad okot az eltartottsági ráta jövőbeli alakulását illetően. ✓ Az ifjúsági életszakasz meghosszabbodása miatt lerövidült a gyermekvállaláshoz rendelkezésre álló

<p>megszerzése.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ A fiatalok közösségi tevékenységeik egyre nagyobb részét valósítják meg a virtuális térben. ✓ Nő a fiatalok önkéntes munkában és szervezetekben betöltött szerepe ✓ A fiatalok fejlesztésében kulcsszerepet játszó ifjúsági szolgáltatások (ifjúsági információs és tanácsadó irodák, ifjúsági információs pontok, ifjúsági közösségi terek, felkereső ifjúsági munka, stb) száma az elmúlt években növekedésnek indult, a kistelepülések, illetve a nagyvárosok külterületei azonban még most is rendkívül ellátatlanok. ✓ Az ifjúságsegítés önálló szakmává válása csak megindult, s a további fejlődés záloga, ha az a képzés teljes vertikumára kiterjed (posztszekunder, graduális, posztgraduális képzés; felnőttképzés). ✓ Az EU forrásai a következő években releváns lehetőséget jelentenek a fiatalokkal foglalkozó szervezetek számára. 	<p>időszak – csökken a vállalt gyerekek száma (sőt, a gyerekvállalás valószínűsége).</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ A magasabb gyerekszám, illetve a gyerekek egyedül nevelése magasabb szegénységi kockázattal jár együtt. ✓ A gyermeküket egyedül nevelők, illetve a kisgyermekkel rendelkező nukleáris családok kerülnek az átlagnál sokkal gyakrabban a szegénységbe. ✓ A szakiskolákban megszerezhető tudás munkaerőpiaci értéke folyamatosan csökken, így az ezen iskolai szint által nyújtott oktatás, képzés színvonala romlik. A szakiskolába járó tanulók 2/3-a funkcionális-analfabétának tekinthető. ✓ A szegénység és ennek kapcsán a marginalizálódás és kirekesztettség szempontjából a tanulatlan szülők, a munkanélküliek gyerekei, valamint a kistelepülésekben élők, és a romák vannak a legrosszabb helyzetben. A kisgyermekes, sokgyermekes és egyszülős háztartások is a legveszélyeztetettebb csoportok közé tartoznak. A marginalizálódás veszélye az alsó két jövedelmi decilis alatt élők körében a legnagyobb. ✓ Az elmúlt években államilag finanszírozott ifjúságkutató programok eredményei nem voltak hatással a döntéshozatalra, a kormányzati ifjúsági munkára. ✓ A periférián (földrajzi, szociális és társadalmi szempontból egyaránt) vagy annak közelében élő fiatalok végleg elvesznek, kikerülnek az ifjúsági szolgáltatások igénybevevőinek köréből. ✓ Az elszegényedő vagy mélyszegénységbe szoruló fiatalok és gyermekek társadalmi integrációja egyre nagyobb számban lesz sikertelen, a leszakadás és a társadalomból való kiszorulás következményeinek kezelése egyéni és közösségi szinten is a megelőzéshez szükségesnél sokszor nagyobb, egyébként pedig teljesíthetetlen erőfeszítéseket igényel. ✓ Az ágazati tervezést nélkülöző ifjúságügy végérvényesen kimarad a stratégiai fejlesztésekből, a kiszámíthatatlanság, az akciójelleg dominanciája érvényesül. Ezáltal a meglévő szolgáltatók, a rendszerben dolgozó szakemberek jövőtlensége a szolgáltatások minőségét és megbízhatóságát erőteljesen és folyamatosan erodálja. ✓ Nő a fiatalkori bűnelkövetés aránya a bűnelkövetők között
--	---

Több, mint 30 éve a kormányzati stratégia részét képezi a fiatalok primer problémáinak megoldása – hogy csak a legfőbb három kerüljön említésre: lakás, iskola, munkahely –, de a helyzet érdemi megoldása még előttünk áll. Röviden áttekintjük a 18 év kormányzati lépéseit és civil struktúráját.

AZ IFJÚSÁGPOLITIKA ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE 1990-TŐL NAPJAINKIG

1990-1994

A vizsgált időszakban a gyermekek jogairól szóló – az Egyesült Nemzetek Szervezete közgyűlése által 1989. november 20-án, New Yorkban elfogadott – egyezményt a törvényalkotás az 1991. évi LXIV. törvénnyel ratifikálta, elfogadva ezzel a gyermekek jogainak rendezésével, meghatározásával kapcsolatos előírásokat és elvárásokat, illetve részt vállalt a nemzetközi együttműködésben.

Az első szabadon választott kormány megalakulását követően az Állami Ifjúsági és Sport Hivaltól a Miniszterelnöki Hivatal Ifjúságpolitikai Titkársága, illetve ennek politikai államtitkári rangban lévő vezetője vette át az ifjúsági ügyek gondozását. Ez a szervezeti egység a későbbiekben – minimális átalakulás mellett – Ifjúsági Koordinációs Titkárság elnevezés alatt működött. A kormányzati ifjúsági munka a 1044/1990. Kormányhatározat által meghatározott módon működő Ifjúságpolitikai Kabinetben, mint koordinációs testületben csúcsozott ki. A ciklus során egymást váltva öt miniszter koordinálta a Kabinet munkáját.

A kormányzat az ifjúsági területen elvégzendő feladatait 1991-ben hároméves intézkedési programban fogalmazta meg. Annyi utólag is megállapítható, hogy a feladatokhoz nem rendeltek forrást (a költségvetési törvényben sem), a felelősök nem rendelkeztek hatáskörrel, a feladatok rendszertelenek voltak, a programpontok nem hordozták a valós cselekvés kötelezettségét. 1992 végére a 45 feladatból 8 teljesen, 11 részben teljesült (30%-os készültség), sőt később a feladatok teljesülésének ellenőrzése is elmaradt. Az intézkedési program korrekcióját a nyilvánosságra hozattól azonnal és folyamatosan kérték a civil szervezetek, minden hatás nélkül. A kormány munkáját mi sem jellemezte jobban, mint a saját intézkedési programjáról alkotott értékelés, miszerint "a tervzet megvalósítása lehetetlenné vált, az anyag elvesztette érvényességét" (1993-as parlamenti ifjúságpolitikai vitanap).

Az ifjúsági intézményrendszer alkotóelemei a Központi Ifjúsági Alap (KIA) és a Nemzeti Gyermekek és Ifjúsági Alapítvány (NGYIA) voltak. Az Alapot a Németh-kormány 1988-ban hozta létre „az állami ifjúságpolitikai feladatok ellátásának pénzügyi segítésére, az ifjúsági célú költségvetési források és egyéb pénzeszközök ösztönző kiegészítésére”. A pályázatok értékelési és elbírálási folyamatába civil szakértőket vontak be, a támogatásokról való döntéseket a kabinet hozta meg. Az ifjúság számára is nyitott más alapok nagy részét a szakminisztériumok kezelték, amelyek elkülönülten, összehangolatlanul működtek. A Koordinációs Titkárság szervezeti felkérése alapján nem rendszeresen működő szakbizottságaiban civil szakértők ugyan szerepeltek, de döntési jogosultsága a Kabinetnek volt. A KIA irattára (amely a Miniszterelnöki Hivatalban két szoba volt) 1994-ben, közvetlenül a választások után leégett.

A kormány 1990-ben a Demokratikus Ifjúsági Szövetség és a Magyar Úttörők Szövetsége kezelésében, illetve tulajdonában lévő és a szervezetek által a kormánynak felajánlott ingatlanok közcélú hasznosítása érdekében létrehozta a Nemzeti Gyermekek és Ifjúsági Alapítványt (NGYIA). Az Alapítvány – az ingatlan- és az ahhoz tartozó ingóvagyon mellett – a játék- és pénznyerő automaták adózott nyereségének 50%-ával (mintegy 65 millió Ft), a Talent Kft-ben és a Charta Kft-ben levő üzletrésszel és az éves Idegenforgalmi Alap 5%-ával gazdálkodott⁶. Az Alapítványnál az alapító vagyon tényleges felmérése nem történt meg. 1990-ben az NGYIA értékmegjelölés nélkül 60 ingatlant tulajdonolt. 1992-ig számos ingatlan az időközben megalakított megyei gyermek és ifjúsági közalapítványok tulajdonába került, ezt követően az NGYIA 28 ingatlannal rendelkezett (ugyancsak értékmegjelölés nélkül). Az Alapítványról elmondható, hogy az 1990-et követő első kormányzati ciklus két kormányzata alatt vagyonának meghatározó részét elveszítette, amely részben a korábban meglévő források megvonásának, részben a kormányzati koncepció hiányának, illetve a kuratórium társadalmi hasznosság és gazdasági hatékonyság szempontjából egyaránt kifogásolható működésének volt köszönhető.

⁶ Az Alapítvány 1992-től sem a játékautomaták adózott nyereségének 50%-át, sem az éves Idegenforgalmi Alap 5%-át nem kapja.

A kormányváltást követően az ifjúsági ügyeket a Művelődési és Köznevelési Minisztérium vette át, amelynek keretén belül megalakult az Ifjúsági Főosztály. A kormány megalakulása után alig fél évvel, a főosztálytól függetlenül, 1994 végén – „annak érdekében, hogy a kormányzati tevékenység minden elemében érvényesüljenek a gyermek és ifjúsági korosztályok érdekei” – létrejött a Gyermek és Ifjúsági Koordinációs Tanács. A Tanács elnöke a miniszterelnök, titkára az 1994 decemberében kinevezett címzetes államtitkár lett.

Az ifjúsági ügy felügyelete a Művelődési és Köznevelési Minisztérium és a Miniszterelnöki Hivatal között megosztott. A minisztérium a Koordinációs Tanács megalakulását követően folyamatosan átadta a kompetenciát (kizárólag a Zánkai Gyermeküdülő Centrum felügyelete és a diákjogok ügye maradt az MKM-nél) és szervezeti struktúrájában is változások mentek végbe: az 1994-ben alakult Ifjúsági Főosztályból előbb osztály, majd Diákügyi Iroda lett.

1995-ben a művelődési és köznevelési miniszter megalapította – az Európai Unió „Fiatalkor Európáért” Program nemzeti irodájaként – a Mobilitás Ifjúsági Szolgálatot. Az ifjúsági szolgálat feladata az európai uniós program pályázatainak meghirdetése és kezelése, illetve az azokkal összefüggő képzési és fejlesztési programok szervezése és lebonyolítása volt. A szervezet mellett – öt kormányzati és négy civil taggal – Tanácsadó Testület működött, ami közreműködött a támogatások prioritásainak megfogalmazásában és a pályázatok nyerteseinek kiválasztásában.

A Gyermek- és Ifjúsági Alapról, valamint a Nemzeti Gyermek- és Ifjúsági Közalapítványról szóló 1995. évi LXIV. törvénnyel a kormány megalapította a Gyermek- és Ifjúsági Alapot (GYIA), ami átvette a Központi Ifjúsági Alap szerepét. A GYIA által kiírt pályázatokkal összefüggő döntéseket a nyolc kormányzati, két önkormányzati és hat civil képviselőből álló Tanács hozta meg.

A fent említett törvénnyel a kormány módosította a Nemzeti Gyermek- és Ifjúsági Alapítvány alapító okiratát, és létrehozta a Nemzeti Gyermek- és Ifjúsági Közalapítványt (NGYIK). A Közalapítvány élére tizenegy tagú kuratóriumot nevezett ki, amelynek öt tagját a kormány, hat tagját civil szervezetek delegálták. A törvény elrendelte, hogy a kormány „intézkedjen annak érdekében, hogy elkészüljön a Nemzeti Gyermek- és Ifjúsági Alapítvány rendelkezésére bocsátott vagyronról szóló elszámolás, illetve az alapítvány vagyoni helyzetéről szóló jelentés”. A felmért 26 ingatlan csaknem 2,5 milliárd Ft értéket képviselt. 1998-ban a kuratórium az ingatlanok jelentős részét – jövedelemtermelés céljából – a Talent Szervező Kft-be apportálta. Az ingatlanok többsége 1998 és 1999 során – nagyarányú veszteség mellett – értékesítésre került.

A Művelődési és Köznevelési Minisztérium és az Európa Tanács által aláírt „Székhely Egyezmény” keretében 1995-ben megalakult a Budapesti Európai Ifjúsági Központ. Az intézmény az Európa Tanács közép- és kelet-európai ifjúsági bázisintézményeként működik. Alapvető feladata, hogy színteret biztosítson az európai ifjúsági civil, illetve kormányzati szervezetek és együttműködések képzéseire, szakmai, szervezeti tanácskozásaikhoz.

1994 szeptemberében az ifjúsági civil non-profit szervezetek újból kezdeményezték az érdekegyeztető tanács megalakítását és javaslatot tettek annak működési módjára. 1995. január 12-én a kezdeményezők és a kormány között létrejött a megállapodás. Január 23-án a kormány és számos korosztályi, illetve támogató (szakmai) szervezet megállapodott a Gyermek- és Ifjúsági Érdekegyeztető Tanács ügyrendjében.

A gyermek- és ifjúsági érdekegyeztetéssel kapcsolatos feladatokról szóló 2349/1995. (XI.16.) kormányhatározat kimondta: „A gyermek- és ifjúsági korosztályokat közvetlenül érintő jogszabály, illetve kormányhatározat előkészítésének megkezdéséről és ütemezéséről a Gyermek- és Ifjúsági Érdekegyeztető Tanács (a továbbiakban: GYIÉT) Titkárságát tájékoztatni kell. A jogszabálytervezetek előkészítése során az előkészítőnek a GYIÉT Titkárságával egyeztetve gondoskodnia kell arról, hogy a GYIÉT véleménye a döntéshozatalnál figyelembe vehető legyen. A kormány-előterjesztésekben tájékoztatást kell nyújtani a GYIÉT állásfoglalásáról.”

Az Országgyűlés 1995-ben határozatot fogadott el, amelyben kimondta: az „Országgyűlés felkéri a kormányt, hogy 1996. március 31-ig, majd azt követően minden év szeptember 15-ig terjesszen elő jelentést a gyermekek és az ifjúság helyzetéről, életkörülményeinek alakulásáról és az ezzel összefüggésben megtett kormányzati intézkedésekről”. Ezt követően az ifjúsági ügyekért felelős kormányzati szerv minden évben elkészíti, majd az Országgyűlés elé terjeszti a Jelentést. (Ez a jelentés 2001 és 2005 között nem készült el, a 2005-ös jelentés 2007 októberében került a parlament elé).

A települési ifjúsági részvétel fejlődésére áttételesen nagy hatással volt a Művelődési és Köznevelési Minisztérium által előterjesztett törvénymódosítás, amely megerősítette az általános- és középiskolai diákönkormányzatok működésének jogszabályi kereteit. A megalakult, illetve megerősödött szervezetek közül jó néhány – helyi szintű együttműködésük eredményeként – alakított települési diákönkormányzatot.

1998-ra az információhoz való hozzájutás lehetősége, a hatalom, a pozíció iránti harc egyre jobban kiütközött a GYIÉT nem kormányzati, elsősorban korosztályi oldalán. Emellett a konzervatív ifjúsági szervezetek jó része azonnal kilépett a GYIÉT-ből, ahogy az 1998-as ellenzéki győzelem bizonyossá vált.

1998-2002

Fáziskéséssel, 1999. január 1-gyel – az 1998. LXXXVI. törvény alapján – megkezdte működését az Ifjúsági és Sportminisztérium (ISM), a 113/1999. (1999. VII. 16.) Kormányrendelet meghatározta a miniszter feladat- és hatáskörét.

A minisztérium felállítása a Miniszterelnöki Hivatal politikai államtitkárának felelősségi körébe került. A minisztérium létrehozásával az Orbán-kormány megteremtette az ifjúsági ügyek intézményesülésének alapjait. Az Országgyűlés 1998-ban létrehozta az Ifjúsági és Sportbizottságot, a parlament kezdeményező, javaslattevő, véleményező szerveként, amely ellátja – többek között – a gyermek- és ifjúsági korosztályokkal kapcsolatos kormányzati munka ellenőrzését.

A minisztérium a Gyermek és Ifjúsági Alapprogram és a Regionális Ifjúsági Irodák működéséről szóló 2/1999. (IX. 24.) ISM rendelettel – a Gyermek- és Ifjúsági Alap jogutódjaként – létrehozta a Gyermek- és Ifjúsági Alapprogramot (GYIA). A rendelet kimondta, hogy az *„Ifjúsági és Sportminisztérium szakmai-fejlesztési, szolgáltatási és támogatási rendszert hoz létre, amely a Gyermek és Ifjúsági Alapprogram, a Regionális Ifjúsági Tanácsok, valamint a Mobilitás Ifjúsági Szolgálat és a Regionális Ifjúsági Irodák összehangolt működésén keresztül valósítja meg a kormány ifjúságpolitikai célkitűzéseit”*.

Az Alapprogram forrásfelhasználásának kereteit a GYIA Tanács határozza meg úgy, hogy az Alapprogram forrásainak legfeljebb 70%-át a regionális ifjúsági tanácsok kompetenciájába utalja, de nem ad a Regionális Ifjúsági Tanácsoknak (RIT) döntési jogot. A RIT-ek döntési kompetenciájának hiányában a regionalitás megvalósítása finoman szólva is megkérdőjelezhető; a támogatást nem sikerült megreformálni; s nemhogy nem újult meg az érdekegyeztető rendszer, hanem gyakorlatilag megszűnt.

Az minisztérium létrejöttével a Mobilitás Ifjúsági Szolgálat felügyeleti joga az ifjúsági és sportminiszter hatáskörébe került. Az ifjúsági és sportminiszter módosította az intézmény alapító okiratát: nevét Mobilitásra változtatta és jelentősen kiszélesítette feladatait: a minisztérium ifjúsági, sport és kábítószerügyi koordinációs tevékenysége mentén kutatási, módszertani tevékenységet kezdett végezni, illetve fejlesztési és szolgáltatási feladatokat is kapott. Az Európai Unió Fiatalok Európáért Programjának (2000-től: Ifjúság 2000-2006 Program) nemzeti irodája is itt működött tovább; a pályázatok programozási és kiválasztási folyamatában résztvevő Tanácsadó Testület – Nemzetközi Programok Tanácsa néven – átalakult.

A Mobilitás a régiókban ellátandó fejlesztési és szolgáltatási feladatait az 1999 és 2001 között felállított regionális ifjúsági szolgáltató irodákon keresztül látja el. Az irodák létrehozatalával az ifjúsági ügyekben elsőként kezdődött meg a regionális alapokon álló intézményrendszer kialakítása, amelynek alapvető feladata azon szolgáltatások biztosítása, amelyek a térségi, a települési önkormányzatok és intézményeik, valamint a civil non-profit szervezetek munkáját segítik, biztosítják számukra a szakmai fejlődéshez, fejlesztéshez szükséges információs és képzési szolgáltatásokat, a kapcsolatokat és az együttműködés feltételeit.

A Budapesti Európai Ifjúsági Központon belül kezdte meg működését a Mobilitás Információs Szolgálat (MISZ). Kiemelt feladata a minisztérium és háttérintézményeinek tevékenységéről való információk gyűjtése és a célcsoportokkal való megismertetése.

A Nemzeti Ifjúságkutató Intézet (NIKI) a Mobilitás keretein belül jött létre abból a célból, hogy tudományos alapot teremtsen a tárca ifjúsági területen ellátandó feladataihoz, kutatói tevékenysége révén segítse elő az ifjúsági intézményrendszer egészére vonatkozó stratégiai tervezést és fejlesztést, valamint a kormányzat és intézményeinek ifjúságpolitikai döntés-előkészítést. Kapcsolatot alakít ki a hazai kutatóműhelyekkel, felsőoktatási intézményekkel, minisztériumokkal, könyvtárakkal, piackutató cégekkel – hozzájárulva a tudományterületen folyó szakmai munka szervezéséhez, és a jelentősebb magyarországi ifjúságkutatások szervezésének keretében a kutatóműhelyek szakmai együttműködésének elősegítéséhez – és kidolgozza a közös projektek koncepcióját. Az Intézet koordinálásában készült el – a sok éves hiányt pótló – nagymintás ifjúságkutatás (Ifjúság 2000) és a határon túli fiatalok körében elvégzett Mozaik 2001 kutatási program.

A kormány a Gyermek- és Ifjúsági Érdekegyeztető Tanács munkájában 1998-tól nem vett részt. A minisztérium tizenhat ifjúsági (korosztályi és szakmai) szervezettel együttműködve alakította ki társadalmi párbeszédrendszerét. A szervezetekkel 2000 és 2002 között a minisztérium évenként megújított együttműködési megállapodásokat kötött, amelyek keretében támogatásban részesítette a szervezeteket, másrészt – negyedéves periódusban – konzultációt folytatott velük. A stratégiai és kiemelt partnerek véleményezhették az ifjúságot érintő jogszabályok tervezetét, és önálló javaslatokat nyújthattak be az ifjúsági kormányzat felé.

A Magyar Ifjúsági Konferencia (MIK) 1999. november 27-én tartotta alakuló ülését, aminek összehívásában az Ifjúsági és Sportminisztérium kezdeményező szerepet vállalt. A testület a magyarországi és határon túli ifjúsági szervezeteknek teremt állandó, a párbeszédre alkalmas fórumot.

Az önkormányzatok gyermek- és ifjúsági feladatainak kiegészítő támogatására szolgáló pályázati forrás szakmai felügyelete a Gyermek és Ifjúsági Koordinációs Titkárságtól az ISM-hez került. A forráselosztás átláthatóságának biztosítása érdekében létrejött az ISM-BM-PM Tárcaközi Bizottság.

Az ifjúságsegítő szakképesítés szakmai és vizsgakövetelményeinek kiadásáról szóló 7/2002. (V. 25.) ISM-OM együttes rendelet megjelenésével megkezdődhetett az ifjúságsegítő szakemberek felsőfokú szakképzését szolgáló programok kidolgozása.

Nagyszabású társadalmi vita és kampány keretében a tárca 2000-ben megkezdte az „ifjúsági törvény” megalkotását. A törvénytervezet egyrészt keretbe foglalta a fent ismertetett állami és önkormányzati intézményrendszert, önállósítani kívánta a regionális ifjúsági struktúrát, szabályozni kívánta az egységes országos civil képviselőket, szólt az ifjúsági normatíva bevezetéséről, a játszótér-fejlesztési programról és egyes korosztályi kedvezményekről. A törvény tervezetét a kormány elfogadta ugyan, de végül nem nyújtották be az Országgyűlés részére.

2002-2006

A kormányváltást követően a tárca Gyermek-, Ifjúsági és Sportminisztérium néven folytatta munkáját. A minisztérium a 2003. évben nem újította meg a tizenhat ifjúsági (korosztályi és szakmai) szervezettel 2000-2002 között évenként megkötött együttműködési megállapodásait és támogatási szerződéseit.

2004-ben a minisztérium átalakította az önkormányzatokat támogató pályázati rendszerét: az eddig külön kategóriák keretében megvalósítható pályázati célokat egységesítette. Ugyanakkor nem sikerült egységes és átlátható elvek mentén újjászervezni a pályázati rendszert – A Gyermek és Ifjúsági Alapprogram működésében nem történtek változások –, pusztán egy felemásan működő internetes pályázati rendszer került bevezetésre.

A Mobilitás Alapító Okiratának 2004-es módosításával az önálló Nemzeti Ifjúságkutató Intézet megszűnt, és létrejött az Ifjúságkutatói Iroda. Az Iroda megkezdte az Ifjúság2004 nagymintás ifjúságkutatói előkészítésének munkálatait.

2005-ben a ciklus során immár a harmadik miniszter kinevezésére került sor, a tárca beolvadt az Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztériumba. Ismét csak hosszasan előkészítés után, de nem sikerült elfogadtatni a Parlamenttel az ifjúsági törvényt, s így megint nem történt előrelépés a rendszeres és garantált civil-kormányzati párbeszéd terén.

2006-tól

A Kormányprogram szerint a kormány Nemzeti Ifjúsági Programot kíván alkotni, amely a tanulás, a munkavállalás, az otthonteremtés és a családalapítás területein egyenlő esélyeket kíván teremteni a fiatalok számára a sikeres felnőtté váláshoz.

A kormány ezenkívül fejleszteni óhajtja a szabadidő hasznos eltöltéséhez szükséges infrastrukturális feltételeket (ifjúsági klubok, közösségi terek, ifjúsági szálláshelyek, játszótérek, szabadterei sportlétesítmények), támogatja a helyi és országos ifjúsági kezdeményezések megvalósítását – a Gyermek és Ifjúsági Alapprogram, a regionális ifjúsági tanácsok és az Európai Unió ifjúsági programja útján –, valamint programot indít az egészség- és környezettudatos életmód népszerűsítése és a demokratikus állampolgári attitűd fejlesztése érdekében.

A kormányprogram ígéri a Nemzeti Ifjúsági Információs és Dokumentációs Adattár létrehozását (olyan ifjúsági tudástárat, amely nemzetközi példák alapján programok, kezdeményezések, szakemberek, szakirodalmak, kutatási eredmények online adatbázisa), helyi ifjúsági cselekvési tervek elkészítésének támogatását, az önkéntesség lehetőségeinek bővítését a diák munkavállalói könyvet, a fiatalok tudatos családtervezésének támogatását.

A kormány megalakulása után azonban megszűnik a hét éve fennálló ifjúsági, majd, gyermek és ifjúsági helyettes államtitkárság és egyetlen minisztérium nevében sem szerepel az ifjúsági előtag. A korábbi államtitkárság mára 5 fős osztállyá zsugorodik, az esélyegyenlőségi főosztályon a Szociális és Munkaügyi Minisztériumban. A Minisztériumon belül a gyermekvédelem és a civil ügyek, és az esélyegyenlőség más-más szakállamtitkársághoz tartozik.

2006 elején a kormány benyújtja a parlamentnek az új ifjúsági törvény szövegét, de az új kabinet ezt visszavonta, így 8 év alatt sem sikerült az új ifjúsági törvényt a törvényhozás elé terjeszteni.

1.2. A civil oldal

A magyarországi törvényalkotás az 1971. évi IV. – az ifjúságról szóló – törvényben mondta ki a gyermek és ifjúsági korosztály társadalmi, állampolgári jogait és kötelességeit, illetve, hogy a gyermekek és fiatalok képviselőit két szervezet, az Úttörőszövetség valamint a Kommunista Ifjúsági Szövetség (KISZ) látja el, továbbá ezen szervezetek rendelkeztek az ifjúsági ingatlanvagyonnal. Az államszocializmus utolsó időszakában a fent nevezett szervezetek addigi társadalmi-politikai befolyásukat elvesztették. A tulajdonukban lévő vagyon részben eladták, részben a Demokratikus Ifjúsági Szövetség (DEMISZ) – bár vitatott módon, de mint KISZ utódszervezet – átadta a Minisztertanácsnak. (A Minisztertanács – a Németh-kormány utolsó döntéseinek egyikeként a 81/1990. (IV.29.) MT rendelettel – létrehívta a Nemzeti Gyermekek és Ifjúsági Alapítványt).

A pártállam ifjúsági szervezeteinek ellensúlyozására alakult meg 1988 novemberének végén a Magyar Ifjúsági Szervezetek Országos Tanácsa (MISZOT), amely szerveződés a következő több mint négy éven át a gyermek és ifjúsági korosztály érdekképviseletét ellátó szervezetként működött megszűnéséig, 1993 nyaráig. A szervezetnek nevesített előjogai ugyan nem voltak, de az Ifjúságpolitikai Kabinet szakértői testületeiben, továbbá az NGYIA kuratóriumában tevékenykedő nem-kormányzati képviselők személyének kiválasztása során erős érdekérvényesítési pozíciókkal bírt. A kormányzati-nem kormányzati ifjúságpolitikai kapcsolattartás 1992 elejétől kezdődően a Koordinációs Államtitkárság által szervezett eseti jellegű információs fórumokon történt.

A korosztály képviselőinek problematikája és kormányzat - MISZOT közti egyre növekvő ellentétek következtében a szervezet folyamatosan erodálódott. 1992 novemberében a tagszervezetek egy része megalkotta a

Nemzeti Ifjúsági Tanácsot (NIT), hozzájárulva ezzel ahhoz, hogy 1993 júliusának elején megszűnjön a MISZOT. A korábbi MISZOT tagszervezetek egy része ugyanezen évben megalakítja a Magyar Gyermekek és Ifjúsági Tanácsot (MAGYIT), más tagszervezetek – döntően azok, amelyek korábban a NIT létrehozásának voltak tevékeny részesei - létrehívták az Országos Gyermekek és Ifjúsági Parlamentet (OGYIP).

Gyakorlatilag elmondható, hogy a kormányzati-civil ifjúsági érdekegyeztetés lehetősége a MISZOT 1993-as megszűnésével hosszú időre ellehetetlenült. A politikai értelemben eredményes ifjúsági érdekképviselet lehetőségének a megszűnésével az igazán eredményes kormányzati szakmapolitika alapjai is kérdésessé váltak. Az 1993-ban alapított MAGYIT-ban döntő befolyással bírtak a későbbi Horn kormányhoz közelálló szervezetek, és az ernyő ily módon jelentősebb mozgástérrel rendelkezett, mint a riválisként 1994-ben induló, az ellenzékhez közel álló és a kormányzati ciklus alatt egyre inkább háttérbe szoruló OGYIP. Az 1994-98-as időszak végére a MAGYIT és az OGYIP közti, korábban sem felhőtlen viszony olyannyira elmérgesedett, hogy a korosztályos képviselőket a két szervezet párhuzamosan akarta ellátni kül- és belföldön egyaránt. A két szervezet hazánk európai képviselőinek megőrzése érdekében (egy országból egy szervezet lehet tag) 1998 végén a nemzetközi képviselő ellátására létrehozta közös intézményét a Nemzetközi Ifjúsági Koordinációs Irodát (NIKI).

Az Orbán-kormány minisztériuma kialakította a „társadalmi párbeszéd” rendszerét: az ifjúsági ügyekben, 1999. áprilisában kétoldalú megállapodásokat írt alá három országos ifjúsági szervezettel (OGYIP, MAGYIT, HÖÖK). Ez a partnerségi rendszer 2000-2002 során további tizenhárom ifjúsági szervezettel bővült. Az úgynevezett stratégiai partneri program logikáját leginkább olyan kritikák érték, hogy a párbeszédbe a minisztérium hívta be a szervezeteket és az ahhoz való önkéntes csatlakozás lehetősége gyakorlatilag nem állt fenn. A szervezetekkel megkötött kétoldalú megállapodások fragmentált kapcsolattartást jelentettek, de az együttes fellépés lehetőségét lényegében nem biztosították.

A 2000 év második felében újraéledő egységes ifjúsági képviselő létrehozására irányuló civil szervezeti kezdeményezés nem vezetett sikerre.

Az ifjúsági minisztérium a 2003. évben nem újította meg a tizenhat ifjúsági szervezettel 2000–2002 között évenként megkötött együttműködési megállapodásait és támogatási szerződéseit. A tárca vezetői számos alkalommal kijelentették: az érdekegyeztetés rendszerét az ifjúsági szervezetek integrált képviselőre kívánják építeni, melynek megszervezését a civil társadalom belügyének tekintik.

A kormányzat által megteremtett „légüres teret”, azaz az érdekegyeztetés intézményesítésének a civil folyamatoktól való függővé tételét és az azokba való beavatkozásoktól való tartózkodást a szervezetek a vártnál kevésbé tudták kitölteni. A 2003. decemberében 278 tagszervezettel megalakított Gyermekek és Ifjúsági Konferenciával – „mint a gyermek és ifjúsági korosztályok tagjait tömörítő korosztályi szervezetek és a felnövekvő generációk élethelyzetének javítása és lehetőségeik bővítése érdekében tevékenykedő szakmai szervezetek legszélesebb országos szintű együttműködésével” – a tárca 2004-ben együttműködési keret-megállapodást kötött. A megállapodásban a tárca biztosította a szakmai folyamatokban, egyeztetésekben, az ifjúsági források elosztását végző testületek munkájában való részvételt, illetve az évenkénti – tárgyalások során megállapítandó – működési támogatást. A szervezet megalakulását követően az egyéb érdekképviseleti fórumok, szervezetek (Magyar Gyermekek és Ifjúsági Tanács, Országos Gyermekek és Ifjúsági Parlament, Nemzeti Gyermekek és Ifjúsági

Szövetség) tevékenysége jelentős mértékben erodálódott, amely érhető is, hiszen megalakításuk alapvető célját – azaz a korosztály érdekeinek, illetve tagjaik képviseletét – azon időben a GYIK látta el, illetve az ez irányú tevékenységet végző szervezetek közül a tárca a GYIK-et fogadta el partnerének. A Gyermek és Ifjúsági Konferencia működésének egyik jelentős eredménye, hogy rendezni tudta a hazai ifjúsági szervezetek Európai Ifjúsági Fórumon belüli – többek között tagdíjfizetési problémák miatt megrendült – képviseletét. Megállapodást kötött – a korábban a MAGYIT és az OGYIP együttműködéseként létrehozott – Nemzetközi Ifjúsági Koordinációs Irodával (NIKI) és GYIK-NIKI néven betölti az Európai Ifjúsági Fórumban a magyarországi nemzeti ifjúsági tanács szerepét. A GYIK tevékenységének középpontjában alapvetően a kormányzati érdekegyeztetés állt, amelynek legjelentősebb színtere 2005-ben az ifjúsági törvény szakmai egyeztetésében való részvétel volt.